

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Sociální práce s agresorem domácího násilí

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Studijní program:

SOCIÁLNÍ PRÁCE

Autor: Jana Pánková

Vedoucí práce: doc. Ing. Lucie Kozlová, Ph. D.

České Budějovice 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji kvalifikační práci s názvem „*Sociální práce s agresorem domácího násilí*“ jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své kvalifikační práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 2.5. 2023

.....

Jana Pánková

Poděkování

Ráda bych poděkovala mé vedoucí práce, doc. Ing. Lucii Kozlové Ph.D., za její cenné rady, trpělivost a odbornou pomoc při zpracování této bakalářské práce. Dále bych ráda poděkovala všem komunikačním partnerům za jejich čas, ochotu a spolupráci. V neposlední řadě děkuji mé rodině za její trpělivost a podporu po celou dobu mého studia a při psaní mé bakalářské práci.

Sociální práce s agresorem domácího násilí

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zaměřuje na sociální práci s agresorem domácího násilí.

V teoretické části jsou vymezeny základní pojmy domácího násilí. Dále teoretická část popisuje aktéry domácího násilí, definici pachatelů domácího násilí a sociální práci s agresorem domácího násilí.

Praktická část bakalářské práce obsahuje zpracování a vyhodnocení výsledků, které byly získány během výzkumného šetření.

Hlavním cílem bakalářské práce bylo zjistit jaké metody sociální práce se využívají při práci s agresory domácího násilí.

Pro naplnění cíle byla využita kvalitativní výzkumná strategie.

Pro získávání dat do výzkumu byla využita metoda dotazování a techniky polostrukturovaného rozhovoru. Hlavní výzkumná otázka zní: *„Jaké metody sociální práce se využívají v práci s agresorem domácího násilí?“*

Komunikační partneři do vzorku byli vybíráni prostřednictvím záměrného výběru. Pro vyhodnocení kvalitativních dat byla využita metoda otevřeného kódování.

Z provedeného výzkumu vyplývá, že se využívají pouze některé metody sociální práce a další metody sociální práce zůstávají v pozadí buďto z důvodu špatně nastaveného sociálního systému v České republice nebo z důvodu nefunkčnosti metody vzhledem k charakteristice klientely.

Vzhledem k charakteristice klientely je zde velmi náročná realizace sociální práce s komunitou, konkrétně svépomocné skupiny. Nejčastěji využívané metody sociální práce jsou práce s jednotlivcem a práce se skupinou. Pro využití některých metod sociální práce je potřeba změna v sociální systému České republiky.

Dále z výzkumu vyplývá, že v České republice pomoc agresorům domácího násilí je nedostatečná.

Bakalářská práce může přispět jako podklad pro zkvalitnění a rozšíření sociální práce s agresory domácího násilí. Bakalářská práce také může sloužit jako informační materiál pro veřejnost.

Klíčová slova

Sociální práce; metody sociální práce; domácí násilí; agresor domácího násilí; intimní vztahy; násilné chování; terapeutické způsoby pomoci

Social Work with the Agressor of Domestic Violence

Abstract

This bachelor thesis focuses on social work with the aggressor of domestic violence. In the theoretical part the basic concepts of domestic violence are defined. Furthermore, the theoretical part describes the actors of domestic violence, the definition of perpetrators of domestic violence and social work with the aggressor of domestic violence.

The practical part of the bachelor thesis includes the processing and evaluation of the results obtained during the research investigation. The main aim of the bachelor thesis was to find out what methods of social work are used when working with aggressors of domestic violence. A qualitative research strategy was used to fulfil the aim. Survey method and semi-structured interview techniques were used to collect data for the research. The main research question was: *What social work methods are used in working with domestic violence aggressor?* Communication partners for the sample were selected through purposive sampling. The open coding method was used to evaluate the qualitative data.

The research shows that only some methods of social work are used and other methods of social work remain in the background either because of the poorly set social system in the Czech Republic or because the method is not functional due to the characteristics of the clientele. In order to use some social work methods, a change is needed in the social system of the Czech Republic. Furthermore, the research shows that in the Czech Republic the assistance to aggressors of domestic violence is insufficient.

The bachelor thesis can contribute as a basis for improving and expanding social work with aggressors of domestic violence. The bachelor thesis can also serve as an information material for the public.

Key words

Social work; social work methods; domestic violence; aggressor of domestic violence; intimate relationships; violent behaviour; therapeutic ways of helping

Obsah

Úvod.....	9
1 Teoretická práce	10
1.1 Vymezení základních pojmů domácí násilí	10
1.1.1 Emoce.....	10
1.1.2 Agrese a agresivita	10
1.1.3 Násilí	11
1.2 Znaky domácího násilí	11
1.3 Formy domácího násilí.....	12
1.4 Subjekty domácího násilí	13
1.5 Cyklus domácího násilí	14
1.6 Předsudky a mýty o domácím násilí	15
1.7 Aktéři domácího násilí	18
1.7.1 Osoby ohrožené domácím násilím	18
1.7.2 Pachatelé domácího násilí	20
1.7.3 Definice pachatele domácího násilí.....	22
1.7.3.1 Možné determinanty násilného chování	23
1.7.3.2 Ženy jako násilné osoby	24
1.7.3.3 Muži jako násilné osoby	25
1.8 Sociální práce s agresorem domácího násilí	26
1.8.1 Sociální práce v rámci domácího násilí.....	26
1.8.2 Role sociálního pracovníka	28
1.8.3 Programy na zvládnutí násilného chování	28
1.9 Legislativní úprava domácího násilí v České republice.....	29
2 Cíl práce a výzkumné otázky.....	31
2.1 Cíl výzkumu.....	31
2.2 Výzkumná otázka.....	31
3 Metodika	32
3.1 Metody a techniky výzkumu.....	32
3.2 Polostrukturovaný rozhovory.....	33
3.3 Charakteristika Výběrového souboru.....	34
3.4 Realizace výzkumu	34
3.5 Zpracování získaných dat.....	35
3.6 Etika výzkumu	35
4 Výsledky.....	37
4.1 Charakteristika komunikačních partnerů	37
4.2 Výsledky Výzkumu.....	38

5	Diskuse	58
6	Závěr	66
7	Seznam použité literatury	68
8	Seznam příloh.....	72
9	Seznam zkratk.....	73

Úvod

Jako téma pro svou bakalářskou práci jsem si zvolila sociální práci s agresorem domácího násilí. V posledních letech se téma agresorů domácího násilí stalo více aktuální. I přes to je pozornost stále více věnovaná obětem domácího násilí než jejich původcům. V této práci jsem se proto rozhodla zaměřit na možnosti sociální práce s agresory. Domácí násilí je závažný sociální problém a je nezbytné se zaměřit na všechny aktéry. Ve své práci se chci tedy zaměřit na zdroje problému domácího násilí a možnosti pomoci agresorům domácího násilí.

Domácí násilí bylo dříve považované za „tabu“ a teprve v sedmdesátých letech dvacátého století se začal používat termín domácí násilí. Domácí násilí je celospolečenský problém. Při řešení tohoto problému je nezbytný zásah mnoha složek, jako například Policie České republiky (dále jen policie ČR), sociálně právní ochrany dětí (dále jen OSPOD), nebo neziskových organizací.

Domácí násilí se od běžného násilí liší svými specifickými znaky. Aktéry jsou pouze členové rodiny. Násilí probíhá v delším časovém úseku a dochází k eskalaci situací a nabývá cyklický charakter.

Pomoc obětem domácího násilí je poměrně rozšířená, existují například neziskové organizace, které jsou na pomoc obětem přímo zaměřené. Problém nastává při pomoci agresorům domácího násilí. Tato pomoc není příliš rozšířená a jen několik málo agresorů dostane potřebnou pomoc. V posledních letech se ukazuje, že pokud pomůžeme násilné osobě a poskytneme potřebnou pomoc, tak dojde k úbytku případů obětí, které se vrátí zpět do násilného vztahu. Věřím, že je nezbytné, aby se společnost zaměřila na pomoc původcům domácího násilí a začala vnímat domácí násilí komplexně, jako celiství problém, ve kterém je nutné pracovat se všemi aktéry.

1 Teoretická práce

1.1 Vymezení základních pojmů domácí násilí

1.1.1 *Emoce*

Podle Stočeosvé a Čápa (2020) emoce neodmyslitelně patří k lidskému životu, lidská bytost je předurčena k prožívání citů. Lidé se velmi často snaží své pocity skrývat, potlačovat je nebo se za ně stydí. Největší potíž ovšem přichází ve chvíli, kdy se osoba nechá svými pocity příliš unést. V takovou chvíli osoba jedná impulzivně na základě svého momentálního emočního rozpoložení. V takovou chvíli tedy osoba přestává ovládat své emoce a dojde ke stavu ve kterém emoce ovládají nás (Stočeosová, Čáp, 2020). Několik studií prokázalo, že špatné zvládnání a reakce na vlastní emoce může být jednou z hlavních příčin domácího násilí v partnerských vztazích. Je tedy dokázáno, že nedostatečná regulace emocí má negativní dopady na životy obětí i pachatelů. Kvůli neschopnosti vypořádat se s emocionálně problematickými situacemi je deregulace emocí považována za rizikový faktor pro mnoho párů, které ve svých romantických vztazích zažívají zneužívání a násilí. Několik studií dokumentovalo vztah mezi regulací emocí, které ukazují, jak může neschopnost ovládat emoce ovlivnit romantické interakce mezi páry. Například, když partneři uvádějí vyšší úroveň emoční deregulace, jsou náchylnější k sexuálnímu a fyzickému násilí (Pavlov et al., 2020).

1.1.2 *Agrese a agresivita*

Agrese je normální a nezbytnou součástí sociálního chování, které se vyvinulo k podpoře ochrany sebe sama. Nadměrná agresivita a výbuchy násilí jsou však běžnými problematickými příznaky mnoha různých poruch a představují významnou globální zátěž (Pfaff et al., 2013).

Důležité je od sebe odlišit pojem agrese a agresivita. Agrese je konkrétní aktivní čin (navenek znatelná), zatímco agresivita je vnitřní predispozice, tedy tendence k agresi (navenek nemusí být znatelná). Agresivita je charakteristickým znakem, který v sobě má každá osoba a předurčuje náchylnost k agresi a násilnému chování (Stočeosová, Čáp, 2020).

1.1.3 *Násilí*

V případě domácího násilí dochází k násilí mezi partnery. K násilí dochází opakovaně a často. Tento čin je tedy namířen proti druhé osobě a cílem je druhou osobu zastrašit. Významnou roli zde hraje moc a kontrola, která je namířená proti partnerovi. Existuje několik druhů násilí, mezi ty hlavní patří: psychické násilí, fyzické násilí, sexuální násilí a ekonomické násilí. Tyto hlavní druhy násilí jsou agresorem využívány proti oběti (Paprsteinová et al., 2019).

Příčin vzniku domácího násilí je hned několik. Každý případ domácího násilí je individuální a je tedy nemožné označit jednoznačnou příčinu (Paprsteinová et al., 2019).

Avšak lze definovat různé zdroje vzniku a to:

- **Společnost** – tabuizace domácího násilí, lhostejné okolí a nadměrná tolerance k násilí může být významným zdrojem vzniku domácího násilí (Paprsteinová et al., 2019).
- **Sociální situace** – náročné sociální situace mohou ve členech rodiny vyvolat násilné chování, ke kterému by za běžných okolností nedošlo (např. ztráta zaměstnání, úmrtí v rodině, závislosti, onemocnění členů rodiny atd.) (Paprsteinová et al., 2019).
- **Rodinné zázemí** – pokud je v rodině násilí bráno jako norma, modely násilného chování si pak členové rodiny přenášejí do svých pozdějších dospělých vztahů (Paprsteinová et al., 2019).
- **Osobnost násilné osoby** – osoba, která má sklony k agresivitě, labilitě k závislostem apod., má vysokou pravděpodobnost stát se aktérem domácího násilí (Paprsteinová et al., 2019).

1.2 *Znaky domácího násilí*

Domácí násilí je obecně definováno jako násilí mezi partnery, ale také jako násilí na členech domácnosti (dětech, rodičích a seniorech). I když jsou ženy někdy pachateli, nejčastěji jsou oběťmi. Domácí násilí není jen porušováním lidských práv, je také velkým sociálním problémem. Vzhledem k tomu, že se vyskytuje v různých formách (fyzické, psychické a sexuální násilí), jeho dopad se liší od psychických problémů (včetně deprese,

úzkosti a pokusů o sebevraždu) až po fyzická zranění. Domácí násilí může být i smrtelné (Drieskens et al., 2022).

Bylo identifikováno mnoho faktorů, které potenciálně přispívají ke zvýšenému riziku prodělání domácího násilí, avšak lidé zažívají domácí násilí napříč všemi rasami, etnickými skupinami, věkem, rodinným stavem, socioekonomickým postavením a zeměpisnou polohou (Youngson et al, 2022).

V praxi je velmi obtížné určit, zda se opravdu jedná o domácí násilí. Jedním z hlavních znaků domácího násilí je opakované, dlouhodobé a stupňující se násilí jednoho člověka vůči druhému. Agresor se snaží o získání moci a nadřazenosti vůči oběti. Aby došlo k vyhodnocení domácího násilí, musí být splněné základní znaky. Základní znaky domácího násilí byly definovány Aliancí proti domácímu násilí v roce 2006 (Paprsteinová et al., 2019).

Jedná se o tyto znaky:

- **Opakování a dlouhodobost** – domácí násilí se opakuje a vyvíjí se v určitém časovém úseku. Nejedná se tedy pouze o jednorázový incident (Paprsteinová et al., 2019).
- **Eskalace násilí** – domácí násilí je proces, ve kterém dochází k eskalaci (zhoršení) chování násilné osoby (Paprsteinová et al., 2019).
- **Jasně vymezení rolí osoby ohrožené a osoby násilné** – v domácím násilí nedochází ke střídání rolí. Násilná osoba tedy zůstává agresorem a oběť zůstává obětí (Paprsteinová et al., 2019).
- **Neveřejnost** – probíhá za zavřenými dveřmi, odehrává se většinou bez svědků (Paprsteinová et al., 2019).

1.3 Formy domácího násilí

Mareková (2019) poukazuje na několik forem domácího násilí, tou nejvíce častou je násilí fyzické a psychické. Agresor oběť týrá, ponižuje a manipuluje. Nutné je zmínit, že v případech fyzického a psychického násilí se velmi často setkáváme i s násilím sexuálním. Během domácího násilí se může vyskytovat jedna forma, nebo i více forem. Běžné je, že agresor používá proti oběti hned několik forem domácího násilí (Mareková, 2019).

Mezi formy domácího násilí tedy patří:

- **Fyzické násilí** – fyzické násilí je nejvíce očividnou formou. Oběť má tělesná zranění, modřiny, šrámy, zlomeniny, popáleniny atd. (Mareková, 2019).
- **Psychické týrání** – Dokázat psychické týrání je velmi problémové a komplikované. Psychické týrání se opakuje, dochází k ponižování, vydírání, manipulaci, citovému vydírání atd. (Mareková, 2019).
- **Zanedbávání** – tato forma se vykytuje převážně v případě domácího násilí u dětí. Dochází k neposkytování péče, starostlivosti a zabezpečení (Mareková, 2019).
- **Sexuální násilí** –sexuální násilí probíhá jako zneužívání, sexuální obtěžování a znásilnění (Mareková, 2019).
- **Ekonomické/společenské násilí** – dochází k omezení se společenským okolím a k vysoké kontrole nad financemi obětí (Mareková, 2019).

1.4 Subjekty domácího násilí

Domácí násilí obsahuje interakci mezi několika subjekty. Není zde tedy pouze jedna osoba. Domácí násilí je děj, ve kterém je původce domácího násilí (tedy aktér), oběť a případní svědci (může se jednat o ostatní členy domácnosti – děti nebo rodiče partnerů). Mezi další subjekty patří složky, které pomáhají řešit domácí násilí, tedy Policie ČR, OSPOD, probační a mediační služba či neziskové organizace. Tyto subjekty jsou tzv. nepřímí aktéři, jelikož nejsou bezprostředně účastníky samotného násilí. Mezi přímé aktéry tedy řadíme původce násilí, což je osoba, která používá jakoukoli formu násilí proti druhému členovi domácnosti. Osoba ohrožená násilím je taková osoba, která já vystavená jakémukoliv násilí ze strany kteréhokoli příslušníka rodiny. Posledním přímým aktérem jsou svědci násilí. Svědci nepáchají samotný akt násilí, ale přihlíží a o násilí v rodině vědí (Stočasová, Čáp, 2020).

Domácího násilí se může dopustit kdokoliv – muž, žena, senioři, ale dokonce i děti. Stejně tak může být domácí násilí vykonáno na komkoli, bez ohledu na jeho věk nebo pohlaví. Domácí násilí je velmi dobře skryté i díky tomu, že k němu dochází ve společném obydlí osob, a nikoliv na veřejnosti. Díky eskalaci se oběť pomalu stává nekompetentní k efektivnímu vyřešení problému. Pokud v rodině dochází k domácímu násilí, není zasažen pouze původce a oběť, ale všichni členové společné domácnosti. Ve výjimečných případech může docházet ke stavu, kde je několik násilných osob (např. syn

a manžel týrají manželku a dceru) a několik ohrožených osob. Během domácího násilí se vytvoří tzv. začarovaný kruh, který subjekty domácího násilí nejsou sami schopni přerušit. Z toho vyplývá, že k přerušení domácího násilí je nezbytná pomoc zvenku a to od odborníků v této oblasti (Paprsteinová et al., 2019).

1.5 *Cyklus domácího násilí*

Domácí násilí probíhá v periodách, které jsou popisovány jako kruh o třech (nebo čtyřech) etapách. Přesnějším mapováním cyklu je model spirály. Spirála lépe ukazuje, že domácí násilí je akt, který probíhá v různých časových úsecích a navazuje na útoky s různou mírou agresivity. Z kruhového modelu se může zdát, že útoky mají stálou míru intenzity a mají podobné časové rozestupy (Stočesová, Čáp, 2020).

Rozlišujeme tedy tři hlavní fáze cyklu:

1. **fáze: Zvyšování napětí** – v této fázi se tlak mezi původcem a obětí zvyšuje. Agresor začíná být labilní, podrážděný a agresivní. Ohrožená osoba začíná pociťovat strach a obavy a snaží se agresora neprovokovat. Napětí je znatelné při každodenních aktivitách partnerů a často dochází ke konfliktům (Stočesová, Čáp, 2020).
2. **fáze: Incident** – fáze incidentu má fyzickou podobu. Může docházet k fyzickému napadání osob, věcí nebo zvířat. Agresor v této fázi oběť zastrahuje, snaží se získat absolutní moc a kontrolu nad obětí. Násilí pak funguje jako nástroj k donucování a všeobecné moci. Oběť je během této fáze ve stavu úzkosti a strachu. Incident může vést k rozhodnutí oběti celou situaci řešit (domácí násilí nahlásit nebo odejít ze vztahu), v takovou chvíli se agresor snaží svou moc udržet a dojde k navázání na třetí fázi (Paprsteinová et al., 2019).
3. **fáze: Usmíření** – původce domácího násilí začne své činy omlouvat různými důvody, nejčastěji své chování shazuje na své okolí. Agresor nikdy nepřebere zodpovědnost za své činy. Projevuje vůči oběti lítost, lásku a soucit. Snaží se oběť přesvědčit, že své chování změnil. Agresor zde využívá manipulaci a nátlak na oběť (Paprsteinová et al., 2019).

Paprsteinová, Navrátilová a Botek (2019) ve své knize poukazují i na čtvrtou fázi cyklu. Tato fáze je popsána jako fáze klidu. V této fázi nedochází k výrazným incidentům a osoba ohrožená věří, že se původce domácího násilí změnil. Tato fáze však trvá jen do chvíle, než se celý cyklus začne znovu opakovat. Tedy z fáze klidu pár přejde znovu do fáze napětí a vše se znovu opakuje. Cyklus může mít nespočet opakování a jednotlivé fáze mohou trvat různě dlouho (Paprsteinová et al., 2019).

1.6 Předsudky a mýty o domácím násilí

V oblasti domácího násilí stále panují různé mýty a stereotypy. Stále dochází k bagatelizaci problému a k stigmatizaci obětí i původců domácího násilí. Díky mýtům a různým předsudkům se stává řešení tohoto komplexního sociálního problému velmi obtížné (Stočasová, Čáp, 2020).

Mýtus 1 - Není to násilí, ti dva se jen "hádají"

Mezi hádkou a násilím je podstatný rozdíl: Hádky je konflikt mezi dvěma lidmi, kteří jsou přibližně stejně silní. Pokud je však mezi lidmi nerovnost moci (např. jedna osoba je fyzicky silnější, ozbrojená, nebo má finanční prostředky), existuje nebezpečí, že silnější strana zneužije své dominance k prosazení svých zájmů. Pak se hádka změní v násilí (Mýty a Fakta, 2022).

Mýtus 2 – Násilí se vyskytuje pouze v „problémových“ rodinách

Důvodem proč si společnost myslí, že domácí násilí se objevuje zejména v „problémových“ rodinách je ten, že v některých společenských vrstvách se domácí násilí velmi dlouho a dobře skrývá. Někteří násilníci vystupují navenek velmi kultivovaně a sympaticky, veřejně odsuzují domácí násilí a své vlastní násilí dávají za vinu oběti. O násilí ve vlastní rodině mluví, jako o „hádkce“ nebo „konfliktu“ (Mýty a Fakta, 2022).

Mýtus 3 – Násilí v rodině je soukromá záležitost, stát by do toho neměl zasahovat

Násilné činy jsou podle našeho zákona trestné, bez ohledu na to, kde jsou vykonané (v rodině nebo mimo). Stát má tedy plné právo zakročit v případě násilí v rodině (Mýty a Fakta, 2022).

Mýtus 4 – Oběti si násilí vymysleli, aby pro sebe získali výhody nebo pozornost

Široká společnost je přesvědčená, že většina obvinění proti agresorům jsou křivá. Avšak na tato tvrzení existují studie, které dokazují, že tomu tak není. Velké množství případů domácího násilí zůstává nenahlášená a neodhalená (Mýty a Fakta, 2022).

Mýtus 5 – Obětem násilí nevadí, jinak by násilníka opustili

Většina obětí zkouší různé řešení, jak násilí zastavit, avšak tyto pokusy mohou být neúspěšné. Dále je vysoká pravděpodobnost, že oběť si nemůže dovolit agresora opustit, nebo najít útočiště u známých nebo rodiny. Čím déle násilí přetrvává, tím těžší je pro oběť odejít. Oběť se dostává do nejvyššího ohrožení ve chvíli, kdy se pokusí agresora opustit. Je tedy velmi náročné a nebezpečné násilný vztah opustit, a bez pomoci okolí až skoro nemožné (Mýty a Fakta, 2022).

Mýtus 6 – Oběti násilníka „provokují“

Tento postoj legitimizuje chování agresora vůči oběti. Agresora mohou vyprovokovat různé situace, za které oběť nenese zodpovědnost. Původci domácího násilí velmi často hledají chybu v oběti. Snaží se ospravedlnit své chování, oběť zmanipulovat a přesvědčit, že nemá žádnou hodnotu a toto chování si zaslouží (Mýty a Fakta, 2022).

Fráze: „ Je to tvá chyba, musel/a jsem to udělat“, je jedna z nejčastějších frází, kterou oběť od agresora slyší (Mýty a Fakta, 2022).

Mýtus 7 – Oběti si sami vybírají partnery, kteří je týrají

Nikdo nechce být týraný, znásilňovaný, nebo v nejhorším případě zavražděný. Násilné osoby na počátku vztahu nepůsobí jako násilné. Násilí se ve vztahu začne objevovat až po určitém čase. Agresor se prvně snaží z oběti udělat osobu nesamostatnou a následně přejde k násilnému chování (Mýty a Fakta, 2022).

Mýtus 8 – Agresoři týrají oběti, protože sami v dětství zažili násilí

Agresoři, kteří týrají své partnery si mohou nést tento vzorec ze své rodiny, jedná se tedy o rizikový faktor. Avšak to neznamená, že dítě, které vyrůstalo pod vlivem domácího násilí, bude v budoucnu také násilník. Negativní zkušenosti s násilím v dětství mohou naopak vést k velmi odmítavému postoji vůči násilí. Zážitky z dětství mají tedy různé dopady (Mýty a Fakta, 2022).

Mýtus 9 – Základní příčinou násilí je alkohol

Alkohol může opravdu ovlivnit vztah mezi partnery a může vést k násilnému chování ve vztahu. Není to však pravidlem. Ve většině případech není alkohol primární příčinou násilí. Alkohol pouze slouží jako spouštěč. Odbourá zábrany, a proto dojde k propuknutí agrese (Mýty a Fakta, 2022).

Mýtus 10 – Agresor je dobrý rodič, nebije děti

Pokud je v rodině domácí násilí, tak je dítě poškozené na celý život. Ve většině případech jsou děti přímými svědky. Dítě je tedy obětí domácího násilí, i když na něm není násilí přímo konané. Čím bližší má dítě vztah k oběti, tím intenzivnější bude trauma dítěte. Děti mohou trpět úzkostmi, neurózami, psychosomatickými chorobami, poruchy učení a mohou mít problémy v budoucích vztazích (Mýty a Fakta, 2022).

Mýtus 11 – Nevyplatí se mi to řešit, nemám důkazy

Řešením nemusí být pouze zahájení trestního řízení. Efektivním řešením může být opuštění násilného vztahu, vyhledání odborné pomoci (intervenční centra, občanské poradny, neziskové organizace se zaměřením na domácí násilí atd.). Důležité je situaci začít řešit (Stočesová, Čáp, 2020).

Mýtus 12 – Vždyť pouze vyžaduje plnění manželských povinností

Tento výrok se nejčastěji vyskytuje u uspokojení sexuálních potřeb. Agresor je přesvědčený, že partner musí být kdykoli k dispozici k uspokojení a nemá právo odmítnout (Stočesová, Čáp, 2020).

Tato fráze může navazovat i na uspokojení jiných potřeb než sexuálních. Nucený sex může být mezi manželi vyhodnocen jako trestný čin znásilnění (Stočesová, Čáp, 2020).

Mýtus 13 – Násilně se chovají jen muži k ženám

Tento stereotyp je jeden z nejčastějších, není však pravdivý. Násilí může být konané i na mužích, a rovněž v homosexuálních párech (Stočesová, Čáp, 2020).

Mýtus 14 – To jsou jen výjimky, mně by se to nestalo

Z různých výzkumů vyplívá, že domácí násilí je častý sociální problém, se kterým se setkáváme ve významné části populace. V domácím násilí se můžeme vyskytnout jako

původce, oběť anebo jako svědek. Do bludného cyklu domácího násilí se může dostat takřka každá osoba (Stočesová, Čáp, 2020).

Mýtus 15 – Domácí násilí má jen fyzickou podobu

Dříve byl tento trend velmi rozsáhlý a lidé nepřipouštěli jiné formy domácího násilí. V dnešní době tento trend ubírá na síle a společnost je ochotná připustit i další formy domácího násilí (Stočesová, Čáp, 2020).

1.7 Aktéři domácího násilí

1.7.1 Osoby ohrožené domácím násilím

Za osobu ohroženou domácím násilím považujeme takovou osobu, která se v násilném vztahu ocitne v roli oběti. Oběti domácího násilí nemusí vykazovat typické chování pro oběti násilných činů. Oběti násilných činů často chtějí dopadnout agresora, spolupracují s orgány činnými v trestním řízení, pohrdají agresorem a odmítají jeho chování a snaží se o úplné přerušení kontaktu s agresorem. Oběti domácího násilí vykazují jiné známky chování. Například oběť domácího násilí odmítá spolupráci s orgány činnými v trestním řízení, nepohrdá agresorem, ale naopak se snaží jeho chování omlouvat a hledat chybu na své straně (Papsteinová et al., 2019).

Podle Conwayové (2007) je pro mnoho obětí složité vyhledat pomoc, cítí stud za situaci, do které se dostali. Strach o domácí násilí mluvit se stupňuje v případě, že násilí má sexuální podtext. Oběti se bojí vyhledat pomoc v návaznosti na bagatelizaci jejich problému (např. jim bude řečeno, že si za situaci mohou sami anebo, že jim nikdo nebude věřit). Mnoho obětí hledá chybu zejména na své straně (Conwayová, 2007).

Klepáčová, Krejčí a Černá (2020) se shodují na faktu, že existuje několik faktorů, které pomohou oběti situaci lépe, nebo hůře zvládnout. Pokud oběť nebyla v násilném vztahu dlouhou dobu, násilí probíhalo v méně závažné formě (např. pouze jedna forma domácího násilí) a oběť má stále dobré rodinné zázemí, tak dojde k lepšímu a rychlejšímu zotavení oběti. Pokud je situace opačná může mít domácí násilí na oběť fatální až tragické dopady (Klepáčová, Krejčí, Černá, 2020).

Je vysoká pravděpodobnost, že oběť domácího násilí má zkušenosti i s týráním, nebo se zneužíváním. Pro tyto chronické oběti násilí je typické, že zažívají nepříznivé sociální situace i v jiných oblastech svého života. K typickými problémovými oblastem patří závislosti, ekonomická krize, chudoba, diskriminace, znevýhodněný zdravotní stav anebo bezdomovectví. Podle několika studií je dokázáno, že pokud oběť byla svědkem nebo obětí fyzického, či sexuálního násilí v dětství, má až šestkrát větší pravděpodobnost stát se obětí domácího násilí ve svém budoucím vztahu (Klepáčová, Krejčí, Černá, 2020).

Osoby, které žijí v násilných vztazích se postupem času stávají nekompetentními nepříznivou situaci jakýmkoli způsobem řešit. Prožívají stavy bezmoci, smutku a úzkosti. Dochází ke ztrátě kontroly nad situací, ale i vlastním životem. Vysoké množství obětí podnikne první kroky k záchraně až ve chvíli, kdy může jít opravdu o jejich život. Oběti jsou citově závislé na agresorech a snaží se o přizpůsobení se agresorovi a přistoupení jejich požadavkům. Díky tomu, že domácí násilí je konané nejbližší osobou oběti, tak oběť nemyslí „jasně“ a její rozhodování je citově ovlivněné (Paprsteinová et al., 2019).

Osobou ohroženou domácím násilím může být kdokoliv, bez ohledu na věk, pohlaví nebo sexuální orientaci. Osoby ohrožené domácím násilím dělíme tedy na:

- **Osoby ohrožené – ženy** – ženy nemohou násilný vztah opustit například z finančních důvodů, nebo že nechtějí děti připravit o otce. Muž může vyhrožovat ženě ztrátou dětí v případě, že se rozhodne násilný vztah opustit. Ženy jsou také zmanipulované a přichází o sebevědomí a kompetence svou situaci řešit. (Paprsteinová et al., 2019)
- **Osoby ohrožené – muži** – z praxe plyne, že muži mají daleko větší problém s řešením domácího násilí. Pokud je muž ohrožený domácím násilím, má problém vyhledat pomoc, protože se domnívá, že mu nikdo nebude věřit a bude vystaven posměchu. (Paprsteinová et al., 2019)
- **Osoby ohrožené – senioři** – společně s dětmi tvoří senioři nejohroženější skupinu v kategorii domácího násilí. Senioři mají snížené schopnosti se násilí bránit a vyhledat potřebnou pomoc. Nejčastěji dochází k násilí v rámci mezigeneračního soužití. Intenzivně, zde převládá strach ze samoty a opuštění. (Paprsteinová et al., 2019)
- **Osoby ohrožené – děti** – děti se mohou ocitnout v pozici přímé a nepřímé oběti domácího násilí. Pokud je dítě přímou obětí, dochází k násilí přímo

na dítěti (fyzické, psychické, sexuální atd.). Pokud je dítě obětí nepřímou, tak je svědkem násilí mezi rodiči. V případě, že je dítě obětí nepřímou, tak dochází k psychickému týrání – dítě nemůže žádným způsobem ovlivnit, že je opakovaně ubližováno jeho nejbližší osobě. (Paprsteinová et al., 2019)

1.7.2 Pachatelé domácího násilí

Špatenková a Ševčík (2011) poukazují na to, že příčiny násilného chování mohou být různé. Je velmi komplikované vysvětlit, proč některé osoby mají sklony k násilnému chování a u jiných jsou tyto sklony nižší. Důležité je zmínit, že násilí nemá pouze jednu příčinu, ale jedná se většinou o soubor několika příčin. Pro některé osoby je násilí životním stylem, u některých jedinců se jedná o reakci na stres, někdy se může jednat o predispozici v rámci struktury osobnosti (Špatenková, Ševčík, 2011). Zde je několik zdrojů násilného chování:

Těžký stres či působení více nepříznivých a náročných životních situací

Některé stresory mohou být potencionálními spouštěči násilného chování. Rizikovými se stávají zejména stresory chronické, které mohou závažně ovlivnit chování jedince. Může se jednat o dluhovou problematiku, finanční problémy, nezaměstnanosti, ztráta blízké osoby, vážné onemocnění, partnerské neshody, problémy s dětmi apod. (Špatenková, Ševčík, 2011).

Frustrace

Osoba může být frustrovaná hned z několika důvodů, jako třeba nespokojenost ve vztahu nebo zaměstnání. Frustrace vyvolá hněv a agresi. Frustrace nemusí ihned vyvolat násilí. To, zda násilí propukne nebo nikoliv, ovlivňuje frustrační tolerance jedince (Špatenková, Ševčík, 2011).

Ohrožení

Pokud je osoba ohrožená fyzicky, nebo psychicky, může násilí použít jako obranný mechanismus. Někdy mohou mít k pocitu ohrožení osoby zjevné a reálné důvody, ale někdy se může jednat o prožívání ohrožení bez zjevné příčiny. Násilí propukne ve chvíli, kdy je osoba přesvědčena o reálné a bezprostřední hrozbě (Špatenková, Ševčík, 2011).

Charakteristiky vztahu

Vztah mezi obětí a agresorem je ambivalentní – na jedné straně si agresor nedokáže představit bez oběti žít a na druhé straně může mít pocity nenávisti. Agresor a oběť tedy nemůžou žít bez sebe, ale ani spolu (Špatenková, Ševčík ,2011).

Partnerské neshody

Partnerské vztahy přinášejí neshody a stereotypy, některé páry jsou schopni se s tímto vyrovnat adekvátně a některé páry se s tím vyrovnat neumí. Uchylují se k násilí. (Špatenková, Ševčík ,2011).

Boj a moc

Optimálním stavem je, když se oba partneři navzájem respektují. V případě, že se někdo snaží převzít veškerou moc a kontrolu do svých rukou druhá osoba se stává slabou a bezmocnou. V takovém vztahu může partner, který má moc začít vykonávat násilí na druhém partnerovi (Špatenková, Ševčík ,2011).

Vzory a modely chování

Pokud násilná osoba žila v prostředí, kde bylo násilné chování považované za normu, je možné, že si dítě tento vzorec ponese do svých dospělých vztahů. Jedinec se pak učí, že násilí je cestou k řešení různých problémů (Špatenková, Ševčík ,2011).

Identifikace s agresorem

Pokud byla násilná osoba v dětství fyzicky trestána, zažívala pocity bezmoci a slabosti. Aby se jedinec ujistil, že už nikdy nebude v roli oběti, tak dojde k převzetí role násilné osoby (Špatenková, Ševčík ,2011).

Alkohol a drogy

Alkohol a drogy mohou násilné osoby používat na uklidnění, nebo k získání odvahy. Role alkoholu a drog v rámci domácího násilí se liší podle různých teoretických vymezení. Jedna teorie tvrdí, že alkohol a drogy spouští agresivní chování a různé fantazie. Podle jiné teorie pouze umožňují násilí, dojde k redukci zábran a strachu z následků (Špatenková, Ševčík ,2011).

Psychické onemocnění

Různé psychické nemoci a psychózy mohou být doprovázeny tendencí k násilnému chování. Osoby s touto diagnózou mohou být dezorientované a ztratit kontrolu nad vlastním chováním (Špatenková, Ševčík ,2011).

Poruchy osobnosti

Rizikové mohou být různé poruchy osobnosti, které ovlivňují chování jedince vůči druhým osobám. Především je riziková antisociální porucha osobnosti. Osoby s touto poruchou trpí podrážděním, agresivním chováním. Tyto osoby nemají výčitky svědomí při ublížení jiné osobě. Svě chování považují za adekvátní (Špatenková, Ševčík ,2011).

1.7.3 Definice pachatele domácího násilí

Dle Buriánka et al., (2006) původci domácího násilí většinou svou oběť zastrašují, vyhrožují jí, citově vydírají, ponižují, sociálně izolují od přátel a rodiny. Agresoři svou oběť neustále kontrolují a mají potřebu oběti ukazovat svou moc a kontrolu. Dochází k opakovaným projevům vysoké žárlivosti, scén, zlehčování vlastní viny a obviňování jiných osob z násilného chování. Pokud jsou ve vztahu děti, agresor může dítě využívat jako „rukojmi“ (Buriánek et al., 2006).

Velmi častým jevem je snaha oběť odstříhnout od finančních zdrojů (Buriánek et al., 2006). Dle Buskotta (2008) existuje několik varovných signálů domácího násilí, které agresor projevuje vůči oběti. V případě, že má oběť jiný názor než agresor, tak je to podnět pro hádku a neadekvátní reakci agresora. Dále může agresor oběť nutit vykonávat různé aktivity, které mu vyhovují, ale oběti příliš ne. Původce domácího násilí se intenzivně snaží oběť odstříhnout od rodiny a přátel. V některých případech může agresor oběť nutit k pohlavnímu styku i přes to, že oběť jasně vyjádřila nesouhlas. Agresor se tedy z počátku, než přejde k fyzickému týrání, snaží oběť zmanipulovat, odstříhnout od veškerých zdrojů potencionální pomoci a udělat z oběti nekompetentní a závislou osobu (Buskotte, 2008).

Typické tedy je, že se agresor z počátku uchyluje k psychickému týrání, a až pak se začne chování agresora eskalovat (Buskotte, 2008). Jaké jsou tedy nejčastější prvotní znaky násilného chování? Agresor projevuje neadekvátní výbuchy žárlivosti, omezuje svého partnera, časté výbuchy zlosti, vyhrožování, citové vydírání a zesměšňování (Miller a Kadlec, 2018).

Podle Daliganda a Bedina (2014) původci domácího násilí částečně prokazují podobné osobnostní rysy. První rysem je nezralost. Agresor má problém navázat plnohodnotný vztah, který bude založen na vzájemné důvěře a respektu. Nejsou schopni naslouchání a podpory, velmi často ztrácejí kontrolu nad svým chováním a mohou velmi často jednat v afektu. Násilné osoby také mají narušenou schopnost slovní komunikace. Co to tedy znamená? Tato osoba není schopná se slovně vyjádřit a o problémech mluvit. Také může docházet k situacím, kdy se agresor prostřednictvím řeči snaží získat moc a dominanci (Daligand a Bedin, 2014).

Tato forma násilí je subtilní a může mít fatální následky na oběti. Žárlivost je dalším typickým rysem agresorů domácího násilí. Agresor mnohokrát žárlí na všechny subjekty v životě oběti. Dále může být násilí „vrozené“. To v praxi znamená, že násilná osoba si tento vzorec nese ze svého dětství. Pokud dítě vyrůstá v prostředí, kde je násilné chování považováno za normu a zdrojem řešení problému, je pak vysoká pravděpodobnost, že tato osoba bude násilné chování aplikovat i ve svých budoucích dospělých vztazích (Daligand a Bedin, 2014).

1.7.3.1 Možné determinanty násilného chování

Lidské rysy související s agresí/impulzivností mají komplexní pozadí, které je značně ovlivněno genetickými a negenetickými faktory. Nadměrná reaktivita v amygdale, spolu s neadekvátní regulací, slouží ke zvýšení pravděpodobnosti agresivního chování. Nerovnováha v poměrech testosteron/serotonin a testosteron/kortizol (např. zvýšené hladiny testosteronu a snížené hladiny kortizolu) zvyšuje sklon k agresi kvůli snížené aktivaci nervových obvodů kontroly impulzů a seberegulace (Orozco-vargas et al., 2022).

Fischer a Škoda (2014) jsou přesvědčeni, že agresivita a sklony násilnému chování jsou jedny z největších determinantů pro páchaní domácího násilí. Agrese a násilí mohou mít různé příčiny. Příčiny agresivního a násilného chování rozdělujeme na vrozené (biologické) a získané (sociální) (Fischer a Škoda, 2014).

Biologické dispozice

Každý jedinec má vrozené sklony k agresivnímu chování, tyto sklony jsou individuální. Například mezi biologické dispozice se řadí vysoká míra testosteronu, struktura nebo funkce centrální nervové soustavy (dále jen CNS). Dále se může jednat o geneticky podmíněné agresivní a násilné chování. Agresivní a násilné chování bývá pozorováno u osob trpícími psychickými poruchami (syndrom hyperaktivity, hraniční porucha osobnosti apod.) (Fischer a Škoda, 2014).

Sociokulturní dispozice

Sociální faktory a sociální učení jsou jedním z determinantů, které vysoce ovlivňují agresivní a násilné chování. K sociálnímu učení může docházet v rodině, spoluvrstevnické partě anebo ve sportovních klubech. Významný vliv má i společnost jako celek, tedy normy a ideologie společnosti. Agresivní a násilné chování může být také reakcí na frustrující životní situace (Fischer a Škoda, 2014).

Příčiny domácího násilí můžeme v závěru vnímat na třech úrovních (Stočesová a Čáp, 2020):

- 1. Úroveň jednotlivce** – zahrnuje veškeré rizikové faktory v životě člověka (násilí v primární rodině, závislosti atd.) (Stočesová a Čáp, 2020).
- 2. Úroveň skupiny** – do této úrovně patří normy a ideologie skupiny ve které se člověk nachází (Stočesová a Čáp, 2020).
- 3. Úroveň společnosti** – tato část představuje postoj veřejnosti k násilí a agresi všeobecně (Stočesová a Čáp, 2020).

1.7.3.2 Ženy jako násilné osoby

Ženy a muži se dopouštějí rozdílného typu hrubého chování. Podle různých studií je prokázáno, že motivace žen k použití násilí v intimních vztazích je často jiná než motivace mužů. Ženy uvádějí, že násilí vůči svému partnerovi použily, jako sebeobranu před svým partnerem. U žen je sebeobrana jako motivace k násilí častější než u mužů (Swan et al., 2022).

Dalším faktorem je strach. Ženy si například nesou zkušenost s domácím násilím ze svého minulého vztahu, a aby si byly jisté, že se v novém vztahu vyhnou situaci, ve které by byly obětí domácího násilí, tak se samy stanou agresorem domácího násilí. Ochrana dětí může způsobit, že některé ženy se začnou chovat násilně vůči svému partnerovi v rámci ochrany dítěte i sebe (Swan et al., 2022).

Několik žen ve studii „Swan and Snow“ uvedlo, že domácí násilí vůči svému partnerovi vykonaly z důvodu vyrovnání. Ženy tedy svému partnerovi, chtěly vrátit něco, co partner udělal v minulosti. Také mohou používat domácí násilí z důvodů, které souvisí s duševním zdravím nebo například zneužíváním návykových látek. Pokud mají trauma z dětství (např. sexuální zneužívání), mají pak vyšší pravděpodobnost, že se dopustí domácího násilí ve svém intimním vztahu (Swan et al., 2022).

Ženy tedy dokáží být kruté a násilné. Mohou fungovat jako agresori ve všech typech domácího násilí. Nejčastěji se však s násilnými ženami setkáváme v situacích, kde mají roli pečující osoby. Jedná se tedy o selhání role v rámci péče o handicapované nebo seniory. Tématika žen jako pachatelů domácího násilí je velmi složitá, a to hlavně z důvodu, že muži velmi neradi přiznávají, že jsou týráni od své partnerky (Ševčík a Špatenková, 2011).

1.7.3.3 Muži jako násilné osoby

Muži vykazují více antisociálního chování než ženy. Pokud jde o sexuální zločiny, mnohem častěji se jich dopouštějí muži a mnohem častěji jsou oběťmi ženy. Na mužské násilí má vliv spousta faktorů. Jedním z důležitých faktorů je společnost, ve které žijeme (Sarre et al., 2021).

Teorie sociálního učení předpokládá, že muži jsou oproti ženám častěji v kontaktu s antisociálními vrstevníky. Vývojová kriminologie a kriminologie životního běhu tvrdí, že příčiny násilného a kriminologického chování jsou výsledkem individuálních charakteristik. Mezi tyto charakteristiky řadíme například impulzivitu, faktory prostředí člověka – rodina, škola, náboženství a způsob výchovy (Sarre et al., 2021).

Pokud se zaměříme na sociologický pohled, zjistíme, že sociologie pracuje s takzvanou teorií napětí, která může vést k násilnému chování. Tato teorie tvrdí, že různé stresory mohou vyvolat hněv a frustraci, a to může vést k násilí. Rozdíl mezi mužem a ženou je

následující, muži reagují na napětí násilně, zatímco ženy spíše vnitřně zapracovávají své reakce ((Sarre et al., 2021).

Většinou jsou muži označováni jako typické násilné osoby a ženy jsou typicky ohroženou osobou. Avšak toto tvrzení nepotvrzuje, že co muž, to agresor. Většina mužů není násilná. Násilného chování se nejčastěji dopouštějí muži, kteří vyrostli v násilných domácnostech, jsou silně majetnickí a žárliví. Vyznávají „tradiční“ hodnoty, rozdělují genderové role, mají násilnické sklony, vykazují problematické sexuální chování, mají „dvojitou tvář“ – na jedné straně mohou být starostliví, ale na druhé straně projevují agresivní, vulgární a nenávistné chování, chovají se jako malé děti a nebo nejsou schopni převzít zodpovědnost (Ševčík a Špatenková, 2011).

V odborné literatuře můžeme najít typologii násilných mužů. Tato typologie slouží pouze, jako zjednodušení. Každá situace domácího násilí je totiž jedinečná a neopakovatelná (Ševčík a Špatenková, 2011). Jako příklad lze uvést následující typologii:

- **Kontrolor** – tento druh násilného muže pokládá oběť za svůj majetek. Agresor oběť považuje za objekt, se kterým může pomocí své síly manipulovat. Násilí propukne ve chvíli, kdy agresor ztrácí kontrolu nad obětí (Ševčík a Špatenková, 2011).
- **Obránce** – tento muž míchá nenávist a lásku. Chce, aby oběť byla závislá na jeho osobě. Bojí se opuštění (Ševčík a Špatenková, 2011).
- **Validátor** – dochází k pochybení sám o sobě. Muž se snaží posílit svůj sebeobraz (Ševčík a Špatenková, 2011).
- **Inkorporátor** – tento muž je zoufalý, protože má problém prožívat sám sebe jako celistvou osobu. Proto se snaží osobu ohroženou začlenit do své identity a integrity (Ševčík a Špatenková, 2011).

1.8 Sociální práce s agresorem domácího násilí

1.8.1 Sociální práce v rámci domácího násilí

Matoušek (2007) sociální práci definuje, jako obor, který je orientovaný na řešení lidských problémů. Sociální práce hraničí s řadou jiných akademických i praktických disciplín. To, co sociální práci zásadně odlišuje od jiných oborů, je její důraz na sociální fungování klienta. Sociální pracovník na klienta pohlíží, jako na bytost, která žije

v určitém sociálním prostředí. Klient by měl zvládat nároky svého sociálního prostředí a měl by být schopný v tomto prostředí fungovat. Pokud klient nezvládá fungovat ve svém sociálním prostředí přichází na řadu sociální práce (Matoušek et al., 2007).

Cílem sociální práce je tedy klientovi pomoci sociálně fungovat – v praxi to znamená, že sociální pracovník klientovi pomáhá získávat dovednosti, předává klientovi informace a poskytuje potřebnou podporu (Matoušek et al., 2007).

Podle Matoušek a Koldinská (2011) sociální služby slouží, jako pomoc pro společensky znevýhodněné osoby, a to za cílem zlepšit kvalitu jejich života. Sociální služby pracují s jedincem, rodinou, skupinou, ale i komunitou. Pokud budeme hledat sociální službu pro pachatele trestných činů (např. domácí násilí, sexuální násilí atd.), můžeme se například zaměřit na služby jako jsou probační a mediační programy. Uživatelé jsou do těchto služeb zařazeni podle závažnosti provinění proti zákonu (Matoušek et al., 2011).

Tyto programy se snaží reagovat na specifické potřeby pachatelů v oblasti chybějících dovedností (Matoušek et al., 2011).

Během sociální práce v rámci domácího násilí přichází sociální pracovník do kontaktu s velkým množstvím osob. Prvním krokem by mělo být rozpoznávání rolí – tedy kdo je oběť a kdo agresor. Dále se sociální práce bude lišit podle druhu našeho klienta. Zda tedy budeme pracovat s obětí, agresorem anebo svědkem domácího násilí (Matoušek, Koláčková et al., 2005).

Domácí násilí se dotýká celé rodiny, nejlepším způsobem je tedy domácí násilí řešit systémově. Z toho vyplývá, že řešení domácího násilí pouze s obětí, nikdy nebude efektivní a dostačující. Je nezbytné tedy pracovat se svědky (děti, příbuzní a další blízké osoby, které žijí v domácnosti), ale i s původci domácího násilí. Práce s agresorem je důležitá hlavně z důvodu, že osoba může v některých případech dále zůstat v domácnosti (partneři například nechtějí vztah ukončit), ale i z důvodu omezení patologického chování v dalších vztazích (Herdová et al., 2016).

Jednou z nejčastějších forem pomoci v případě domácího násilí jako celku je krizová intervence. Krizová intervence je odborná metoda práce s klientem v situaci, kterou klient už není schopen sám zvládnout. Klient situaci vnímá jako zátěžovou, nepříznivou a ohrožující. Cílem krizového intervanta při poskytování krizové intervence je ohraničit

akutní krizový stav a snížit intenzitu nátlaku na klienta. Cílem je předejít tragickým následkům situace (Kahoun et al., 2007).

Jedním z nejčastějších důvodů pro vyhledání krizové intervence je násilí. Agrese a násilí se v poslední době stává závažným problémem současného života lidí. Násilí bývá častou reakcí na krizi (Špatenková et al., 2017).

1.8.2 Role sociálního pracovníka

Žilková (2005) definuje sociálního pracovníka jako odborníka, který nabízí sociální pomoc osobám, které tuto pomoc vyžadují. Cílem je zlepšit funkčnost jednotlivce tím, že klientovi pomáhá získat zdroje k řešení problémových situací (Žilková, 2005).

Podle Trávníčka, v dokumentu minimální standardy práce s původci a původkyněmi násilí v blízkých vztazích v České republice (2018), je důležité, aby pracovníci, kteří pracují s původci domácího násilí, měli řádnou kvalifikaci. Je tedy nezbytné zaškolení a vhodná supervize. Tím ale školení sociálních pracovníků nekončí. Je nezbytné celoživotní vzdělávání a rozvoj dovedností. Taktéž je důležité, aby tým pracovníků dokázal poskytovat efektivní a kvalitní pomoc. Pracovníci, kteří chtějí pracovat s agresory domácího násilí, musí mít vysokoškolské vzdělání získané studiem bakalářským, magisterským nebo doktorským v studijním programu zaměřeném na psychologii, sociální práci, sociální politiku, sociální pedagogiku, sociální péči, sociální patologii, právo anebo speciální pedagogiku (Trávníček, 2018).

Pracovník musí mít dodatečné školení, či výcviky v oblasti práce s původci domácího násilí podle doporučení MPSV/ÚV ČR, v minimálním rozsahu 40 hodin (Trávníček, 2018).

1.8.3 Programy na zvládnutí násilného chování

Programy pro pachatele domácího násilí jsou rozvinuty zejména v zahraničí. V Německu se například preferuje skupinová práce s pachateli domácího násilí. Základem je pozitivní přístup k pachateli. Oběti jsou vždy informované o zahájení terapie agresora, a to hlavně z důvodu, aby agresor svou účast v programu nezneužil k manipulaci s obětí. Německo se dále snaží o spolupráci mezi institucemi, které pracují s původci domácího násilí a centry pomoci obětem (Práce s původci násilí v rodinách: příklady zahraniční dobré praxe, 2013).

Pokud by se Česká republika měla inspirovat zahraničím, plyne tedy z toho potřeba vyčlenění zdrojů na primární prevenci násilí v rodinách. Cílem prevence by mělo být zaměřit se nejen na domácí násilí samotné, ale i na prevenci agrese v partnerské komunikaci. Dále by neměla chybět spolupráce mezi jednotlivými organizacemi. Důležitým krokem je tvoření minimálních standardů práce s násilnými osobami (Práce s původci násilí v rodinách: příklady zahraniční dobré praxe, 2013).

Podle Berga (2013) je důležité, aby pomoc pro agresory domácího násilí byla co nejvíce pružná. Čím pružnější budou možnosti a přístupy práce, tím lépe se bude přístup individualizovat. Díky kvalitní strategii bude práce s klienty kvalitnější a efektivnější (Berg, 2013).

Další výhodou vyšší škály přístupů práce je snížení stagnace (Berg, 2013). Podle Kotkové (2014) je nezbytná mezioborová spolupráce, to tedy v praxi znamená, že je nezbytné propojení různých oborů. Cílem je tedy komplexní přístup. Do práce s původci domácího násilí lze zapojit obory kriminologické, sociologické i psychologické (Kotková, 2014).

Jednou z nejefektivnějších metod je skupinová terapie. Členové skupiny jsou vedení terapeutem a díky více členům ve skupině dochází k vlastnímu zrcadlení a k motivaci zapracovat na sobě samých (Trávníček, Řezníček, 2014).

Další možností práce je individuální terapie, tato terapie je postavena na vztahu klienta a terapeuta. Terapeut se snaží klienta podporovat v pozitivních změnách (Diakonie ČCE, 2022).

V České republice se práci s původci domácího násilí věnují například organizace: Centrum Gaudia, Centrum J. J. Pestalozziho, Centrum sociálních služeb Praha – Intervenční centrum, Diakonie ČCE – SOS centrum, Liga otevřených mužů, Nomia, Spondeia a Theia – krizové centrum, Krizové centrum pro děti a rodinu v Českých Budějovicích (Herdová et al, 2016).

1.9 Legislativní úprava domácího násilí v České republice

Ochrana před domácím násilím je v České republice upravena zákonem č. 135/2006 Sb., na ochranu před domácím násilím (zákon č. 135/2006 Sb.). Tento zákon je účinný od 1.1. 2007. Do té doby nebyl v České republice žádný zákon, který by hovořil přímo o

domácím násilí. Zákon č. 135/2006 Sb. je založen na 3 základních pilířích, ty tvoří Policii České republiky, intervenční centra a soudy (Papsteinová et al., 2019). Dále máme zákon o sociálních službách (zákon č. 108/2006 Sb.), tento zákon definuje sociální služby, které nabízejí pomoc obětem domácího násilí – intervenční centra, odborné sociální poradenství, telefonická krizová pomoc, azylové domy, krizová pomoc a sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (zákon č. 108/2006 Sb.).

S ochranou proti domácímu násilí také souvisí vykazání násilné osoby ze společného obydlí. Toto rozhodnutí není možné, pokud osoba není bezprostředně a vážně ohrožena násilným útokem ze strany agresora. Model ochrany je rozdělen na dvě části, tyto části na sebe mohou navazovat, ale můžeme je použít i samostatně (Bílý kruh bezpečí, 2022).

Zákaz o navazování kontaktu s osobou ohroženou upravuje zákon o Policii České republiky ve znění pozdějších předpisů (zákon č. 273/2008 Sb.).

V prvním modelu ochrany se uplatňuje rozhodovací pravomoc policie ČR a odborná pomoc ze strany intervenčního centra. Policie ČR může na základě vykazání agresora ze společného obydlí zajistit desetidenní teritoriální ochranu ohrožené osoby. Vykazání policie ČR vydává bez ohledu na vůli ohrožené nebo agresivní osoby (Bílý kruh bezpečí, 2022).

V druhém modelu dochází k soudnímu řízení. K tomuto kroku je zapotřebí projev konkrétní vůle ohrožené osoby. Na základě soudního řízení může soud rozhodnout o ochraně ohrožené osoby z hlediska teritoriálního, ale také z hlediska personálního. To v praxi znamená zákaz navazování kontaktů s ohroženou osobou (Bílý kruh bezpečí, 2022).

2 Cíl práce a výzkumné otázky

2.1 Cíl výzkumu

Cílem mé bakalářské práce je zjistit, jaké metody sociální práce se využívají při práci s agresory domácího násilí.

Téma jsem si zvolila především proto, že bych se v budoucnu chtěla věnovat problematice domácího násilí.

Dle mého názoru je důležité v rámci domácího násilí pracovat jak s oběťmi, tak i s agresory.

Cílem této bakalářské práce je tedy zjistit, jaké metody sociální práce se při práci s agresory domácího násilí využívají a zda je tato pomoc funkční.

2.2 Výzkumná otázka

V návaznosti na cíl bakalářské práce byla stanovena výzkumná otázka:

Jaké metody sociální práce se využívají při práci s agresorem domácího násilí?

3 Metodika

3.1 Metody a techniky výzkumu

Pro vytvoření teoretické části jsem využila odborné zdroje i webové stránky, které se zabývají problematikou domácího násilí. Zejména jsem využívala odborné zdroje, které se zaměřují na agresory domácího násilí. Pro praktickou část jsem zvolila kvalitativní výzkumnou strategii.

Hendl (2005) definuje kvalitativní výzkum následovně: *„Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“* (Hendl, 2005, s. 50)

Dle názoru některých metodologů je kvalitativní výzkum spíše podřazený kvantitativnímu a měl by sloužit k jeho doplnění. Postupem času se však ukázalo, že kvalitativní výzkum není pouhým doplňkem, ba naopak je vhodnější metodou pro jisté oblasti a témata. Postupem času si tedy kvalitativní výzkum jako metoda našel své místo například v sociálních vědách (Hendl, 2005).

Postupovala jsem dle typických zásad kvalitativního výzkumu. Vybrala jsem si téma a stanovila základní výzkumnou otázku. Následně jsem sestavila otázky do rozhovorů s komunikačními partnery, které jsem modifikovala, nebo doplňovala v průběhu sbírání dat. Ve své práci jsem se tedy snažila vyhledat a analyzovat informace, které objasní mou výzkumnou otázku. Seznamovala jsem se s novými lidmi a pracovala v terénu (Hendl, 2005).

Jak vyplývá z definice kvalitativního výzkumu je zřejmé, že kvalitativní postup je více pružný, flexibilní a iterativní (Reichel, 2009).

3.2 *Polostrukturovaný rozhovory*

Data byla sbírána pomocí rozhovorů. Kvalitativní výzkumná strategie byla využita prostřednictvím polostrukturovaného rozhovoru. Byl tedy stanoven základní okruh otázek a tyto otázky byly v případě potřeby rozšířené o doplňující otázky. Komunikační partneři byli do vzorku vybíráni prostřednictvím záměrného výběru. Velikost výzkumného výběru nebyla předem stanovená. Vycházela jsem ze zásad kvalitativního výzkumu, tzn. že data budou získávána, dokud nedojde k teoretické saturaci výzkumného problému.

Dle Miovského (2006) je polostrukturované interview vůbec nejvíce rozšířenou metodou. Na začátku si výzkumník specifikuje schéma závazných otázek pro každého komunikačního partnera. Pořadí otázek lze měnit podle průběhu rozhovoru. Máme tedy předem dané jádro rozhovoru, to jsou otázky, které jsme povinni probrat.

Na jádro lze následně nabalovat doplňující otázky na základě vývoje rozhovoru (Miovský, 2006).

Rozhovory byly zaznamenávané pomocí mobilního telefonu. Nahrávky byly pořízené až po předchozí domluvě s dotazovanými. Ve své práci dodržuji anonymitu dotazovaných, nejsou tedy použita žádná jména, nebo názvy organizací. Rozhovory byly ihned po přepsání do Wordu z mobilního telefonu smazány a byly analyzované pomocí otevřeného kódování.

3.3 Charakteristika Výběrového souboru

Komunikační partneři byli vybráni dle záměrného výběru, dle Miovského (2006) se jedná o nejrozšířenější metodu v rámci kvalitativního výzkumu. Jedná se o cílené vyhledávání účastníků podle jejich určitých vlastností (Mioviský, 2006).

Znamená to, že dojde ke stanovení kritérií, které komunikační partneři musí splnit (Mioviský, 2006).

Základní soubor tvoří osoby, které mají zkušenosti v práci s agresory domácího násilí. Primárně jsem vyhledávala sociální pracovníky a terapeuty, kteří mají zkušenosti s agresory domácího násilí.

Seznam kritérií pro splnění podmínek k zapojení komunikačních partnerů do výzkumu je následující:

- zkušenost s agresory domácího násilí,
- vhodné vzdělání (vzdělání v pomáhajících profesích),
- praxe v práci s agresory domácího násilí delší než 12 měsíců,
- ochota účastnit se výzkumného šetření.

Při rozhovorech jsem tedy využívala techniky dotazování. Rozhovory byly uskutečněny v zimě roku 2023.

3.4 Realizace výzkumu

V zimě roku 2023 byli osloveni vedoucí programů na zvládání agrese s žádostí o poskytnutí rozhovorů s pracovníky, kteří pracují s původci domácího násilí. Vedoucím programu jsem sdělila, že rozhovory slouží, jako prostředek k získání dat do mé bakalářské práce s názvem: „Sociální práce s agresorem domácího násilí“. Poté mi vedoucí programů dali kontakty na pracovníky, se kterými jsem se dohodla na přesném datumu a času rozhovorů.

Před zahájením audiozáznamu jsem pracovníky seznámila s průběhem rozhovoru a s tím, že bude zachována jejich anonymita. Každý komunikační partner byl dotázán, zda souhlasí s audiozáznamem. Všichni komunikační partneři s audiozáznamem souhlasili.

Každý komunikační partner podepsal informovaný souhlas s nahráváním rozhovoru. V rámci zachování anonymity nebudou podepsané souhlasy součástí této bakalářské

práce. K dispozici budou pouze vzory informovaného souhlasu (Příloha 1). Rozhovory proběhly v kancelářích pracovníků.

3.5 Zpracování získaných dat

Získaná data do bakalářské práce byla zpracována za pomoci metody otevřeného kódování.

Dle Miovského (2006) je kódování proces, při kterém dochází k analýze údajů neboli dat a jehož konečným výsledkem je získání potřebných samotných kódů. Poté, co dojde k identifikaci a rozřídění významových jednotek, lze zahájit tzv. otevřené kódování (Miovský, 2006).

Otevřené kódování je proces, při kterém získáme významové jednotky, které se skládají z jednotlivých pojmů, které označují události (jevy, pocity atd.). Poté, co jsou kódy vytvořeny, rozdělujeme je do různých kategorií, tyto kategorie následně obsahují samotné kódy (Miovský, 2006).

3.6 Etika výzkumu

Výzkumník by měl vždy působit důvěrně. Měl by respektovat komunikační partnery, dále by měl projevovat vůči účastníkům zájem a porozumění. Měl by být opatrný při jakémkoli hodnocení získaných dat, ideálně by se měl jakémukoli hodnocení při získávání dat vyhnout (Miovský, 2006).

Každý výzkumník by měl dodržovat základní etická pravidla, ty jsou dle Miovského (2006) následující:

- souhlas s účastí ve výzkumu,
- ochrana soukromí a osobních údajů účastníku výzkumu,
- nastavení hranic mezi výzkumníkem a účastníky výzkumu,
- nesmí dojít k poškození, či újmě účastníků výzkumu.

Komunikační partnery jsem ujistila, že rozhovor je zcela anonymní a že otázky budou zaměřené hlavně na jejich práci s agresory. Před začátkem rozhovoru jsem se komunikačních partnerů zeptala, zda souhlasí s nahráváním rozhovoru, poté mi každý z nich podepsal souhlas s nahráváním rozhovoru (viz příloha 1), příkládám pouze vzor souhlasu s nahráváním, pro zachování anonymity.

Komunikační partneři budou z důvodu zachování anonymity označováni následovně: komunikační partner 1 (dále jako KP), KP 2, KP 3 a KP 4. Rozhovory probíhaly v kancelářích pracovníků. Vždy jsem položila základní otázku a nechala pracovníky mluvit, pokud jsem neměla doplňující otázku, rozhovor pokračoval k další základní otázce. Pokud komunikační partner na otázku nechtěl nebo neuměl odpovědět, nebyl žádným způsobem nucen k odpovědi.

4 Výsledky

4.1 Charakteristika komunikačních partnerů

Komunikační partneři byli vybráni pomocí metody záměrného výběru. Rozhovory byly realizovány se čtyřmi komunikačními partnery, z nichž byly dvě ženy a dva muži. Pro účast ve výzkumu museli splnit předem stanovená kritéria. Všichni měli zkušenost s prací s agresory domácího násilí a jejich praxe byla delší než dvanáct měsíců.

Na tyto kritéria jsem se ptala buď nadřízených pracovníků, nebo pracovníků samotných. Během rozhovorů s pracovníky jsem si znovu ověřila, zda kritéria splňují. Dále museli být kompetentní k výkonu povolání pracovníka v pomáhajících profesích.

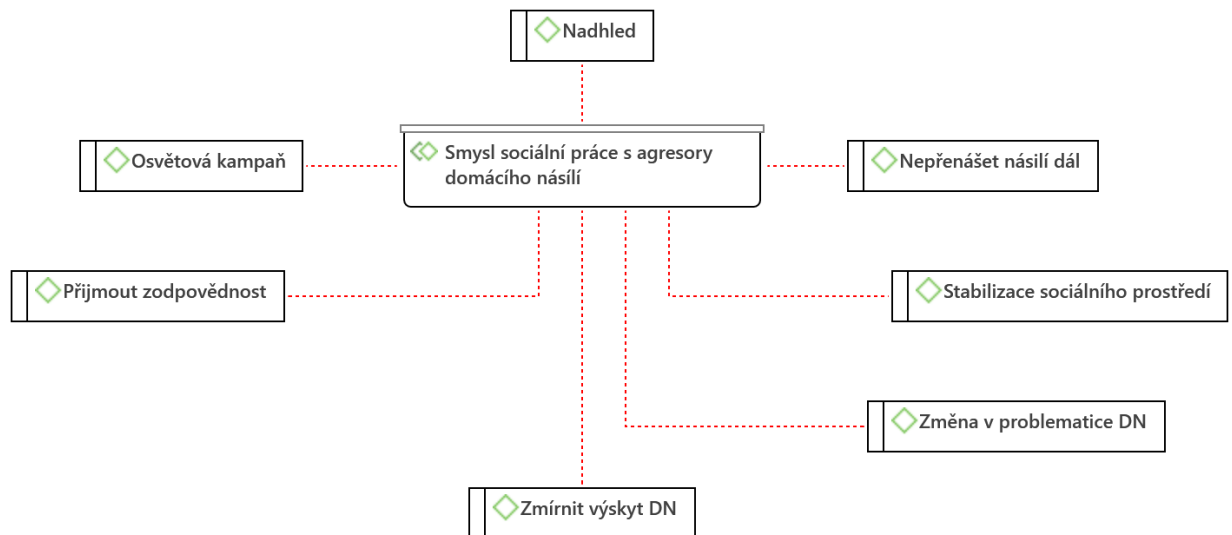
Tabulka 1 Charakteristika komunikačních partnerů

Komunikační partneři	Pohlaví	Délka praxe (roky)	Pracovní pozice
KP1	Žena	2	Sociální pracovník
KP2	Žena	2	Ředitelka organizace
KP3	Muž	14	Terapeut
KP4	Muž	13	Probační a mediační úředník

Zdroj: Vlastní výzkum, 2023

4.2 Výsledky výzkumu

1. Smysl sociální práce s agresory domácího násilí

Obrázek 1: Smysl sociální práce s agresory domácího násilí Zdroj: Vlastní výzkum, 2023

Všichni KP se shodli na tom, že v České republice pomoc agresorům domácích násilí je nedostatečná.

Dále se schází v názoru, že hlavním smyslem práce s agresory domácího násilí (dále pouze DN) je změnit problematiku DN a snížit jeho výskyt.

Dále dle KP je klíčem ke snížení výskytu DN práce právě se samotnými agresory DN, smyslem je změnit pohled agresorů na své činy a zabránit přenášení násilného chování do dalších vztahů, a to jak do vztahů intimních, tak do vztahů sociálních.

KP1 zmiňuje: „*Já si myslím, že to je důležité s nimi pracovat nejenom jako s oběťmi domácího násilí, což děláme taky, ale především s téma agresorama, aby měli určitý náhled na věc, aby dokázali svoje nějaké stereotypy jako ovlivnit. Aby změnil svoje návyky, jako uvědomit si to, proč to dělají a jak to působí i na okolí. Oni jdou, dejme tomu, maximálně do vazby, jsou propuštěni, ale pak s nimi neprobíhá další práce.*“

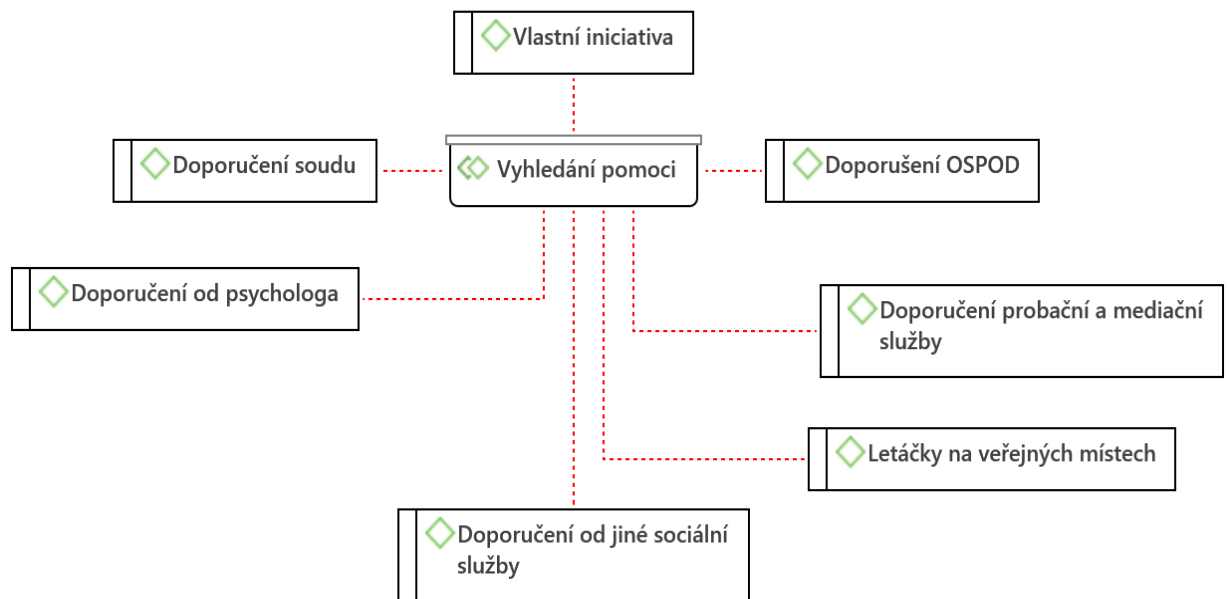
KP2 zmiňuje následující: „ Takže my jsme chtěli postavit tu naši práci na osvětové kampani, začali jsem dělat různé letáčky, které jsme dávali do rodinných center, do párových poraden, do poraden k psychologům, a hlavně se nám podařila navázat spolupráci s probační a mediační službou to pro náš projekt bylo velmi důležité. Začali jsme ten projekt z toho důvodu, aby ty agresori měli možnost změnit ten svůj přístup a pohled na celou situaci a aby přestalo docházet k přenosu té agrese do dalších nových vztahů.“

KP3: „ Proč je to důležitý? No, protože ten postoj, jako náš, je, že násilí je něco, co nechceme.

To je něco, co je jako špatně a pokud chcete to násilí zastavit, tak nestačí pracovat jenom s tou stranou, na kterou to následně dopadá, ale musí také pracovat i tam, kde to násilí vzniká, takže u těch původců. To je zásadní pro zastavení násilí.“

KP4 se shodl v názoru s předchozími KP: „ Jde o patologii mnohdy vycházející z rodinného systému pachatele, buď byl týrán sám, nebo napodobil otce či matku v agresi, která mohla být nejen fyzická, ale i psychická či ekonomická, jedině práce s agresory, ale i s oběti, má smysl. Když budeme pracovat i s agresory, tak budeme schopný to domácí násilí opravdu hodně do budoucna snížit.“

2. Vyhledání pomoci

Obrázek 2: Vyhledání pomoci

Zdroj: Vlastní výzkum, 2023

Dle KP většina agresorů vyhledá pomoc sama, nebo na základě doporučení jiné sociální služby nebo psychologů, nic méně největším problémem je, aby se agresori o možnostech pomoci vůbec dozvěděli.

Rozšíření informací o možnostech pomoci programy na zvládání agrese řeší pomocí informačních letáček v čekárnách psychologů, v párových poradnách anebo například v rodinných centrech.

Dále je dle KP 2 důležité, aby například probační a mediační služba programy na zvládání agrese svým klientům doporučovala.

KP2 se vyjádřil následovně: „ *My potřebujeme ty klienty někde získat a k tomu potřebujeme tu osvětu, jak jsem již říkala, v tomhle nám hodně pomohla propojenost s probační a mediační službou.*“

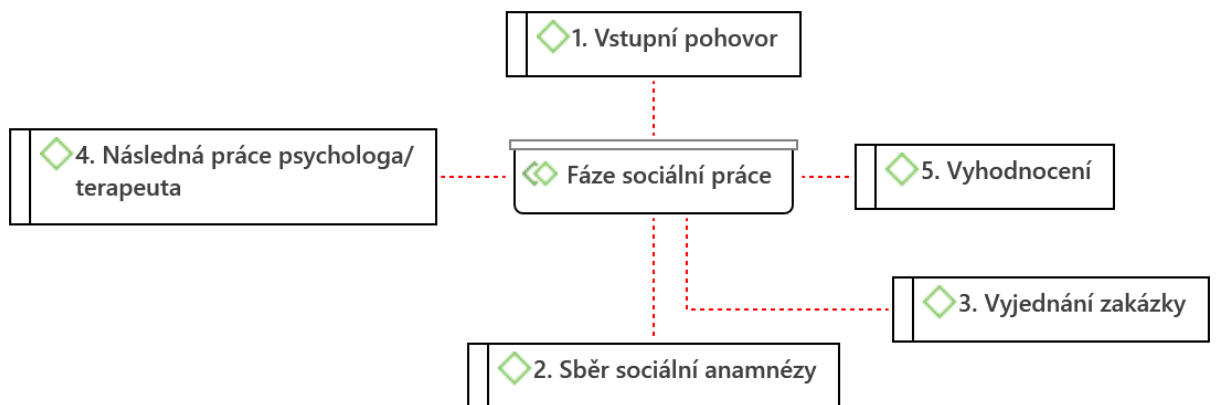
KP1: „ *Propojenost toho systému a doporučování našich služeb a vlastně informovanost společnosti je velmi důležitá. Většinou nás doporučují kurátoři, mediační a probační služby.*“

KP3 na autorky otázku, jak klienti nejčastěji vyhledají pomoc odpověděl následovně: „*Nejčastěji sami, my máme pořád velký převis, klienti mají hodně velký zájem o ten program. Občas jsou posláni sociálně právní ochranou dítěte a někdy soudem. No a mediační služby, jako máme s ní spolupráci.*“

Odpověď KP4 je specifická vzhledem k jeho pracovní pozici probačního a mediačního úředníka: „*Jako k probačnímu úředníkovi se ke mně dostanou jen z rozhodnutí soudu, který jim uloží dohled /podmíněně propuštěné, nebo podmíněně odsouzené/. Nepracuji s nimi tedy na principu dobrovolnosti, je to opravdu vždy nařízené soudem.*“.

Na doplňující otázku autorky, zda KP 4 doporučuje agresorům DN programy na zvládnání agrese odpověděl KP 4 následovně: „*Ano, programy na zvládnání agrese klientovi doporučím, pokud mám pocit, že je to pro něj/ni vhodný.*“

3. Fáze sociální práce

Obrázek 3: Fáze sociální práce

Zdroj: Vlastní výzkum, 2023

KP se shodovali ve fázích sociální práce s agresory domácího násilí. Objevovaly se stejné, nebo velmi podobné odpovědi na jednotlivé fáze sociální práce, pouze KP 4 využíval jiný postup, a to zejména z důvodu, že se jednalo o úředníka probační a mediační služby.

KP4 fáze své práce popsal následovně: „*Jako probační úředník má jednotný postup, ale v rámci DN se více zaměřuji na práci s rodinou, pokud spolu zůstali, i s obětí či potencionální obětí (nová partnerka). Nabízí se klientovi program na práci s agresí. Ten postup je tedy takový, že se snažím analyzovat potřeby na straně pachatele, ale i oběti, popřípadě s blízkými. Kontroluju, zda ten pachatel dodržuje to, co mu soud uložil a v návaznosti na to píšu zprávy pro soud. Můžu taky organizovat různé rodinné konference, pokud to je tedy vhodné.*“

KP1 využíval následující postup: „*První je vstupní pohovor s klientem, abych věděla, co se vlastně stalo a jaký problémy klient vykazuje. Sbíráám vlastně sociální anamnézu. Samozřejmě dostaneme i nějaké předchozí informace od té předchozí organizace. Ty nám dají nějakou předchozí zkušenost s tím člověkem. Ale naše zásada je nejít při získávání informací až tak do hloubky. My to nechceme hlavně z důvodu, abychom s tím nebyli ovlivněni. A necháváme to pak i na tom, jak ten klient nám to pak i sám podá. Ale je i důležité znát informace z jiných služeb, abychom věděli, zda s námi nemanipulují. Pak se jich zeptáme, co od nás chtějí a očekávají, jaká je vlastně jejich zakázka. A na základě*

toho jim nabídneme věci, které jsou možné u nás jako absolvovat. Nejčastěji je to tedy následná práce s psychologem. “

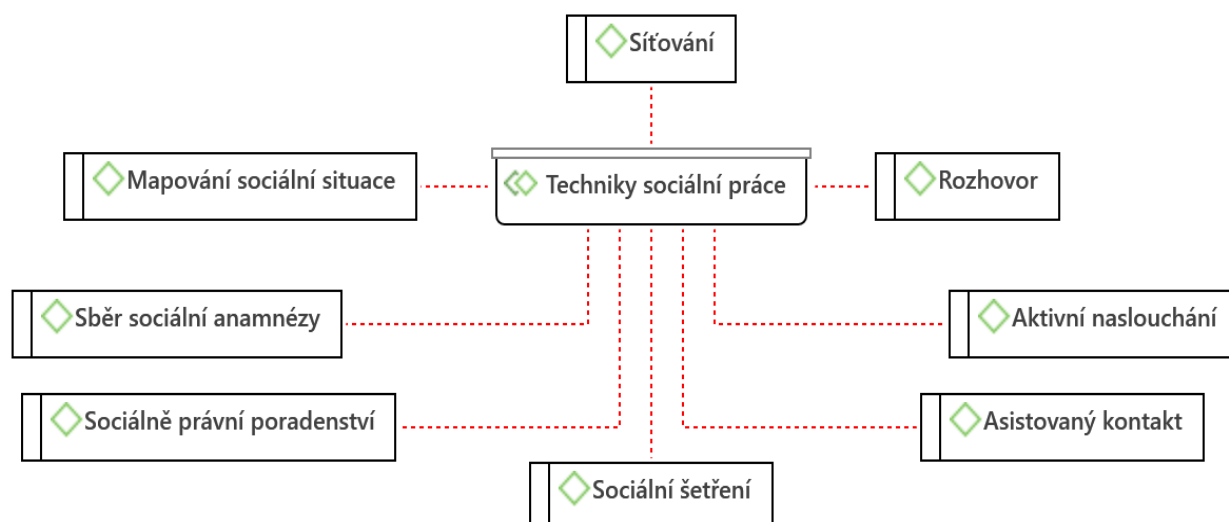
KP2 využívá postup následující: „ Ten klient vlastně přijde k nám do zařízení, kde s ním udělá vstupní pohovor naše sociální pracovnice, ta s ním vyjedná tu jeho zakázku a nastíjí mu možnosti naší spolupráce, a pak už tu péči o klienta přebírá psycholog.“

Při získávání odpovědi na autorky otázku z rozhovoru s KP 2 vyplynula velmi zajímavá informace o tom, že se organizace setkala s vyměněním rolí, tzn. že do organizace přišel klient, jako agresor, ale po následné práci se zjistilo, že se nejedná o agresora DN, ale o oběť.

KP2 se vyjádřil následovně „ Také se nám párkrát i vlastně stalo, že v uvozovkách někteří agresoři nejsou ty původci toho domácího násilí, ale jsou oběťmi. Jeden pán, tak on věděl, že doma je to špatný, takže už, protože nevěděl, co a jak. Takže si sám našel psychologickou pomoc, ale potom jeho bývalá partnerka zavolala policii a byl vykázán probační a mediační službou. Ty mu vlastně doporučila nastoupit do tohoto programu, ale v podstatě v té rodině nebyl on ten agresor, ale ta žena byla neuvěřitelně manipulativní. Takže kolikrát si klademe otázku, jestli ten náš klient je opravdu, on ten agresor.“

KP3 se vyjádřil následovně: „ No tak ten klient přijde, že jo? Ten se nějak jako přihlásí, pak jsou nějaký jako vstupní procedury, máme třeba tak minimálně 3 hodiny na něj abychom zjistili, jako proč tam jde, co potřebuje. Mám nějaký jako kontraindikace pro vstup do toho programu, jako nebereme všechny lidi, který přijdou, když je do programu přijmeme, tak pak začíná individuální práce, většinou tak podle toho, jak ten klient se jako hodí nebo nehodí na jednotlivé metody. Jako třeba indikaci pro vstup do skupiny je dost specifická, ale dle našeho názoru nejúčinnější formát té práce, ale ne každý klient se na ni hodí. Poté buď individuální nebo skupinové práci je takzvaná recovery fáze, že půl roku ten klient funguje sám, nebo pomocí nějakého terapeuta. Pak se znova setkává ta skupina, nebo začne individuální sezení a vyhodnocuje se účinnost toho programu. A pokud ten klient potřebuje, tak může chodit potom do jaký následný skupiny pokračovací. Jo, a ještě se i setkáváme s tím partnerem/kou, jakože několikrát za ten program jsme s nim/ní v kontaktu.“

4. Techniky sociální práce

Obrázek 4: Techniky sociální práce

Zdroj: Vlastní výzkum, 2023

Nejvíce pracovníci využívají techniky rozhovorů, aktivního naslouchání a sběru sociální anamnézy.

KP1 sdělil autorce následující: „*Používáme samozřejmě techniky rozhovoru, sbírání anamnézy, aktivního naslouchání, dále i sociálně – právní poradenství. Mají také možnost využít naše prostory k nějakému kontaktu, aby mohli být na neutrální půdě, takže vlastně se může sejít partner s partnerkou a dětmi. Můžeme tedy dělat i asistovaný kontakt. Ačkoliv ten je velmi málo využíváný, jelikož k nám chodí klienti, kteří ty vztahy už mají opravdu velmi rozpadlé a bylo by to kontraproduktivní.*“

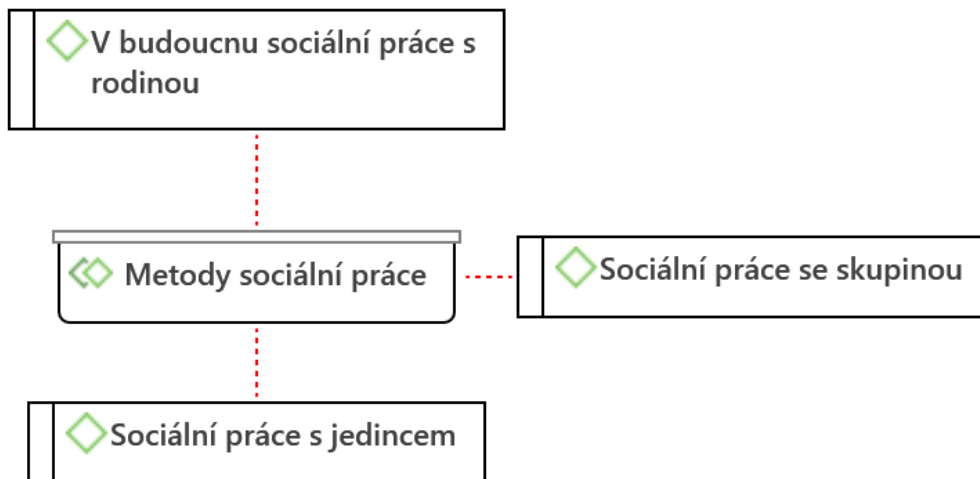
Odpověď KP2 zněla následovně: „*Jak jsem říkala využíváme techniky rozhovoru, sbírání té sociální anamnézy toho klienta, samozřejmě využíváme techniky aktivního naslouchání bez toho by to nešlo. Máme samozřejmě sociálně – právní poradenství. Cílem vlastně těch terapií u nás v organizaci je jim jako otevřít ty oči a ukázat jim, že oni vlastně dělají něco špatně. A že to je špatně, ale že to má nějaký řešení a že i pro ně jsou možnosti. Také jim ukazujeme, že nejsou špatný lidi. A to je prostě pro ně je důležitý, že vnímáme, že jsme tady, už jsme tady pro ně abychom jim pomohli.*“

KP3 zmínil hlavně techniku sociálního šetření a antiopresivní přístup, bez kterého by práce s agresory DN nebyla téměř možná.

Odpověď KP3 zní následovně: „*No my jsme teďka registrovali sociální službou, takže vlastně využíváme sociální šetření, to je jakoby hned na začátku. Abychom vlastně měli nějakou tu sociální anamnézu a měli zmapované to sociální prostředí toho klienta. No ono je to jako obtížný, to takhle definovat. Spíš si půjčujeme ty věci jako z terapie a psychologie. Ono vlastně sociální práce si ty svoje techniky a metody taky vypůjčila z psychologie, většina z toho, co sociální práce využívá, je přebrané z psychologie. Taký využíváme antiopresivní přístup, bez něj by to určitě nešlo, bez toho by nám to vůbec nefungovalo. Využíváme hodně ty principy, protože je to hodně o učení. Dále využíváme hodně sociální poradenství.*“

KP4 se vyjádřil následovně: „*My, vlastně jako probační úředníci, nejsme sociální pracovníci, naše působnost vychází ze zákona o probační a mediační službě 257/2000 sb. No a naše techniky vycházejí hlavně z profesionálního rozhovoru a aktivního naslouchání. Ohledně intervencí se snažíme zasíťovat klienta a jeho rodinu, takže hodně spolupracujeme s neziskový sektorem, OSPOD a PČR. Ta spolupráce mezi různými sektory je opravdu hodně zásadní při práci s agresory domácího násilí.*“

5. Metody sociální práce

Obrázek 5: Metody sociální práce

Zdroj: Vlastní výzkum, 2023

Z odpovědí KP vyplynulo, že nejčastěji se využívá práce s jedincem a práce se skupinou.

KP se shodli, že v budoucnu by bylo výhodné, aby se v ČR začala v rámci práce s agresory DN využívat metoda sociální práce s rodinou. Tato metoda běžně funguje například v Norsku.

KP3: „Do budoucna by bylo výborné, kdyby se do České republiky dostala komplexní terapie. To je třeba v Norsku. Oni to hodně dělají, protože pracují s rodinou. Nahlíží na to, jako na celkový problém a pracují se všemi členy té rodiny. Takže do budoucna by se do toho mohla zapojit i sociální práce s rodinou.“

Dále autorka práce zjišťovala, zda je v rámci práce s agresory domácího násilí funkční komunitní sociální práce, a to hlavně svépomocné skupiny.

KP3 odpověděl následovně: „Někteří účastníci jako tendenci, že se budou setkávat sami, ale myslím si, že to nikde nevzniklo, nebo o tom nevíme.“

KP1 odpověděl následovně: „Nejčastěji využíváme práci s jedincem, tedy individuální sezení. Osvědčilo se nám to jako nejvíce spolehlivé a nejefektivnější. Původně jsme zkoušeli i práci se skupinou, ale bohužel vzhledem k tomu, že typologie těch našich klientů je taková, jaká je, tak se to u nás stalo nefunkční. Určitě to je všeobecně možné, ale náš pan psycholog se rozhodl skupiny neuskutečňovat. Dle jeho názoru ta skupinová práce není funkční. Bylo to velmi časově náročné a z našeho pohledu to mělo menší efekt než individuální sezení.“

Opověď KP 4 zněla následovně: „ *Já jako probační pracovník/ice využívám hlavně individuální sezení s klientem a práci s rodinou, jako s celkem.* “.

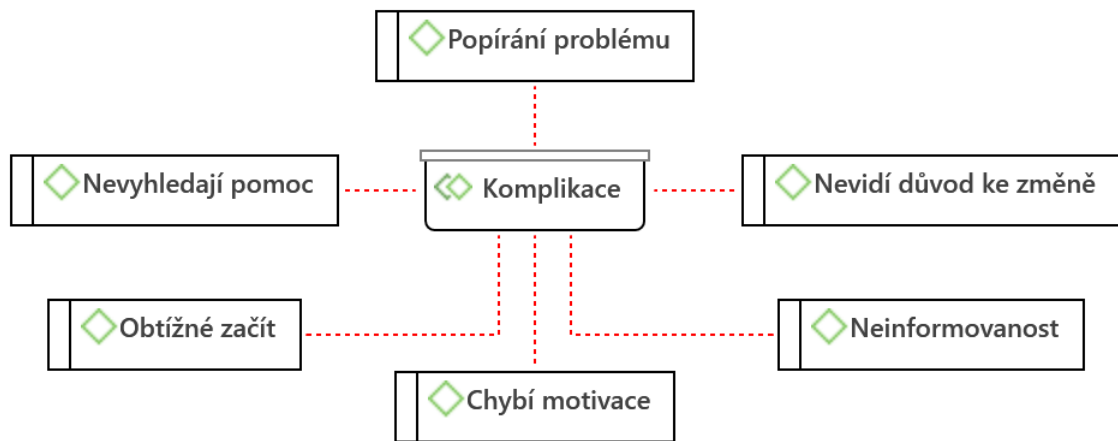
KP2: „ *Náš psycholog má takové skupinky, ale ty skupinky probíhají opravdu v malém počtu.*

Na začátku toho projektu byly realizovány individuální i skupinová práce s násilnými osobami, kde docházelo ke zlepšení chování násilné a osoby a převzetí zodpovědnosti za své chování a stabilizace, sociální prostředí a zapojení se do běžného života. V současné době využíváme hlavně tu individuální práci a občas práci se skupinou.“

Z výzkumu vyplívá, že nejvíce se využívá sociální práce s jedincem a sociální práce se skupinou. Sociální práce se skupinou je náročnější, a to hlavně z časového hlediska, ale není nefunkční, jako například svépomocné skupiny, které dle odpovědi KP 3 jsou velmi málo pravděpodobné, a to zejména k povaze klientely.

KP se také shodli, že v budoucnu by bylo výborné zapojit do práce s agresory metodu sociální práce s rodinou, která by mohla přinést významnou změnu do problematiky domácího násilí. S touto metodou se pracuje například v Norsku.

6. Komplikace

Obrázek 6: Komplikace

Zdroj: Vlastní výzkum, 2023

Z výzkumu vyplývá, že nejvíce kritickou a náročnou fází je samotný začátek.

Agresori DN buď nemají informace o možnostech pomoci anebo nevidí důvod ke změně svého chování. Pokud se agresor dostane do péče odborníků, je nezbytné udržovat klientovu motivaci k práci na sobě samotným.

Další velmi častou komplikací je popírání samotného problému, nebo špatného vzorce chování.

KP4 zmínil následující: „*No, z mého pohledu je nejvíce riziková a kritická fáze, když klient vinu zcela popírá a manželka/družka – popírají, že by k něčemu došlo, tato fáze je vlastně nejhorší. Je ale velmi častá. V případech DN je většina klientů – dle svých vyjádření nevinná a tu vinu si přiznat nechťejí, proto jsou ty programy určitě vhodné, aby jim to pomohlo získat ten nadhled.*“

KP 3: „*Když odpadají, tak odpadají na začátku. Ke konci už málo kdo odpadne. Většinou už jako nějak vydrží chodit do té skupiny, takže to potom dotáhnou do konce. Většinou se prostě ukáže hned na začátku, zda ten klient na sobě chce opravdu pracovat. A jestli to je pro něj nějaká priorita. No a když není tak prostě odpadne.*“

Agresorům DN velmi často chybí nadhled a nevidí tedy důvod ke změně svého chování.

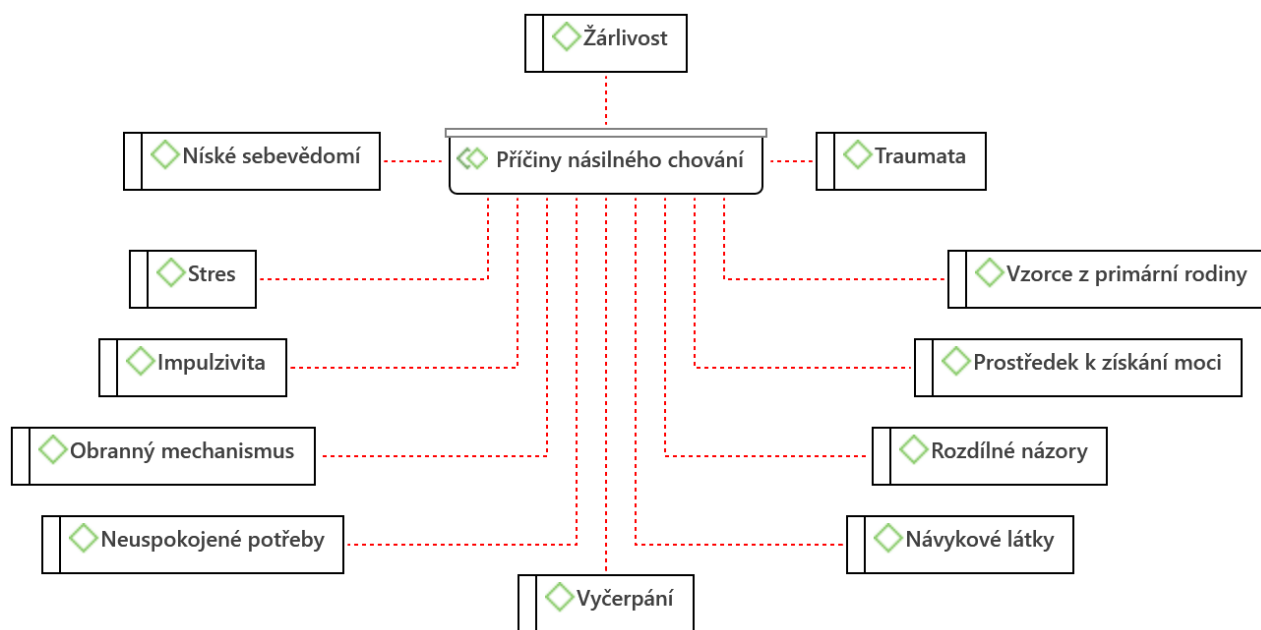
KP1 se vyjádřil následovně: „*Nejvíce kritické je, aby k nám vůbec přišli a namotivovat je ke změně jejich chování. Je pro ně náročné, aby si přiznali, že potřebují nějakou pomoc,*

že mají nějaký ten problém a že je chyba i na jejich straně. Velmi často nemají náhled na celou tu situaci a nevidí důvod ke změně svého chování.“

KP2 zmínil stejně jako KP 3, že nejnáročnější je klienta provést první fázi.

KP2: „Já osobně si myslím, že nejtěžší je ten začátek. Víte, co oni nevidí, že se chovají špatně a musí to změnit, takže nejtěžší je, aby se k nám do péče vůbec dostali, aby si uvědomili, že na sobě musí začít pracovat. Pak, když se o nás nějak dozví a dostanou se k nám, tak je nejtěžší, aby vydrželi ten začátek, takže z mého pohledu je nejtěžší je vůbec k té práci namotivovat. Ale když vydrží na začátku, tak ty výsledky už jsou potom opravdu příznivé.“

7. Příčiny násilného chování

Obrázek 7: Příčiny násilného chování

Zdroj: Vlastní výzkum, 2023

Příčiny násilného chování jsou velmi individuální a různorodé. Z výzkumu vyplývá, že u každého jedince mohou být příčiny různé.

Nejzajímavějším zjištěním pro autorku bylo, že někteří agresoři byli původně v roli oběti a své násilné chování používají jako obranu a z toho důvodu se dostanou do role agresora.

KP2: „*Je to dle mého názoru určitě výchova v primární rodině. Taky se nám stal jeden příběh, že osoba, která vlastně byla původně obětí, tak ona ten vzorec toho agresivního chování prostě měla, tak naučený, že i když se od toho agresora vymanila, tak vlastně tu agresi začala používat v dalších vztazích.*“ Avšak nejčastější příčiny jsou traumata, vzorce z primární rodiny, užívání návykových látek, působení vysokého množství stresorů, vyčerpání, impulzivita a malé sebevědomí.

KP1: „*Z mého pohledu sociální pracovnice, tam nejčastěji vnímám neuspokojené potřeby v tom vztahu a zvýšená impulzivita. Dále na tom mají vliv i návykové látky, pokud se k nám dostali klienti, kteří páchali násilí na svém partnerovi z důvodu nadužívání návykových látek, tak si je většinou do péče převzala psychiatrie. Dále zde hraje roli i vliv primární rodiny, pokud někdo vyrůstal v tom, že násilí je řešením na problémy, tak pak tyto vzorce ty osoby aplikují i ve svých dospělých vztazích. Velkou roli hraje i jejich*

sebevědomí, někteří původci domácího násilí mají opravdu nízké sebevědomí a snaží se si své sebevědomí nahnat na partnerovi, a to pak může eskalovat v různé formy násilí. “

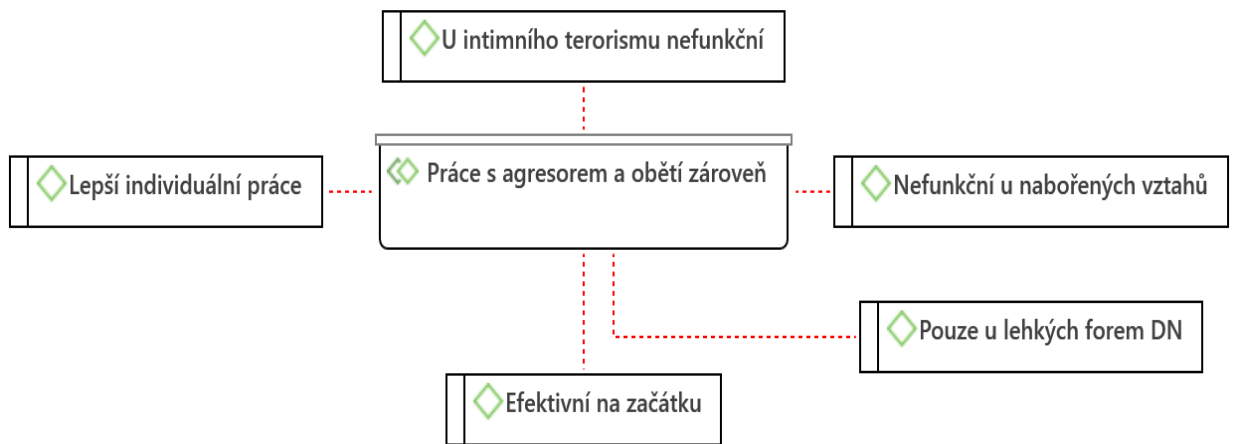
Agresor může násilné chování také využívat jako prostředek k získání svého cíle.

KP3: „Většinou to násilí vzniká, protože tomu jedinci slouží k nějakému cíli, že chce jako zastrašit třeba, a protože chce něco získat. Nebo u toho horkého násilí je i spouštěč to, že někdo dělá něco, co nechci, nebo naopak nedělá to, co chci. Často jsou v tom i jako postoje, že jo rozdílný názor na věci. No, a to z rodiny vzniká tak, že mají osvojení, jak se řeší konflikty, jak se zachází s lidmi, co je dobře, co je špatně. Jo, je to jako taky někde v nějakých jako postojích, nějakých základních, jako přesvědčeních naladění. Jsou tam často různé traumatické věci u spousty těch lidí, tam to násilí nějak figurovalo v minulosti. Jako ne u všech, ale jako u většiny rozhodně. “

Nejčastěji se komunikační partneři shodli na vlivu primární rodiny.

KP 4: „Z mých zkušeností mnohdy jde o nesplnění požadavků ze strany partnera, stres z práce, dětí, z jiných okolností. Najede vzorec, družka ho vytočí špatně umytým nádobím, cokoli a jde do agrese. Ta se většinou stupňuje a časem je častější. Pak na to má samozřejmě vliv primární rodina a jaké vzorce chování si z ní jedinec nese. “

8. Práce s agresorem a obětí zároveň

Obrázek 8: Práce s agresorem a obětí zároveň

Zdroj: Vlastní výzkum, 2023

KP se shodli, že práce s obětí a agresorem zároveň je možná pouze v případech, kde nejsou zcela nabořené vztahy, v případech intimního terorismu by byla práce s agresí i obětí kontraproduktivní a škodlivá pro oběť. Práce s agresorem a obětí je také možná.

V případech, kde se mění role, tedy oběť se může stát agresorem a naopak agresor obětí, bude práce s oběťmi aktéry DN produktivní.

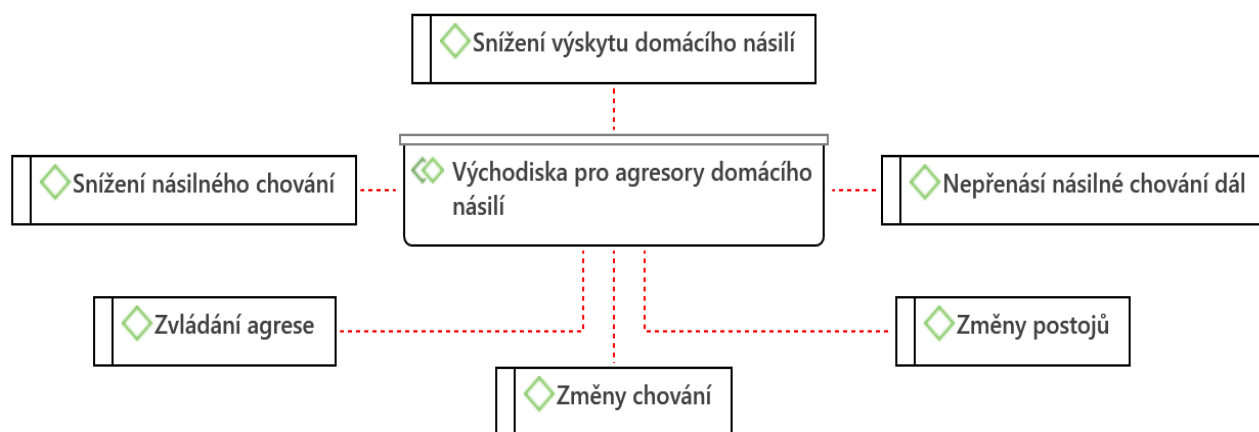
Z výzkumu tedy vyplývá, že v případech, kde jsou role jasně rozdělené, tedy oběť vždy zůstává obětí a agresor vždy zůstává agresorem, tak práce s oběma stranami je nevhodná a kontraproduktivní.

KP 3: „*Když budeme mluvit jenom o těch nejzávažnějších věcech, kde se jedná o znásilnění, o tom, že někdo skoro zabije, nebo ti oběti mají těžké ublížení na zdraví, tak tam to samozřejmě fungovat nikdy nebude. Funkční by to byl spíš, jako když to asi není tak závažný. Třeba ve fázi toho intimní terorismu, kde jsou ty role pevně fixované, by to bylo už kontraproduktivní. Když je to, ale taková ta, lidsky řečeno, italská domácnost, to násilí není úplně hrubý a dopouští se ho třeba i obě strany, že se tam rvou, strkají do sebe, občas padne nějaká rána, ale z obou stran, tak tam můžou jít do nějaký párový terapie a bude to mít smysl.*“

KP 1: „*Toto by mělo smysl, kdyby pár nebyl v zcela rozbitém vztahu. Většinou už je na tohle pozdě. Musel by se to podchytit ještě ve stavu, kdy nejsou ty vztahy a vazby úplně nabořené.*“

KP 4: „Myslím si, že smysl to má, neměl by to dělat jeden úředník, ale mnohdy to tak je. Například v Norsku to nikdy jeden úředník nedělá. Individuálně se sice pracuje, ale když to dělá jeden pracovník, je to trochu schizofrení. Je důležitý, aby byl jeden pracovník na oběť a jeden na agresora. Všeobecně si myslím, že je lepší s nimi pracovat individuálně, ale určitě by to bylo při vhodných podmínkách možné i zároveň, ale to je spíše práce pro manželské/ partnerské poradny.“

9. Východiska pro agresory domácího násilí

Obrázek 9: Východiska pro agresory domácího násilí Zdroj: Vlastní výzkum, 2023

Nejčastějším východiskem, po skončení spolupráce s agresory DN, je změna pohledu na své chování.

Z výzkumu vyplývá, že většina klientů si uvědomí své špatné jednání a získá nadhled a přestane své násilné chování přenášet do dalších intimních vztahů.

Programy na práci s agresory DN mají velmi pozitivní zpětné vazby od klientů, kde klienti potvrzují, že jim vyhledání pomoci změnilo postoje.

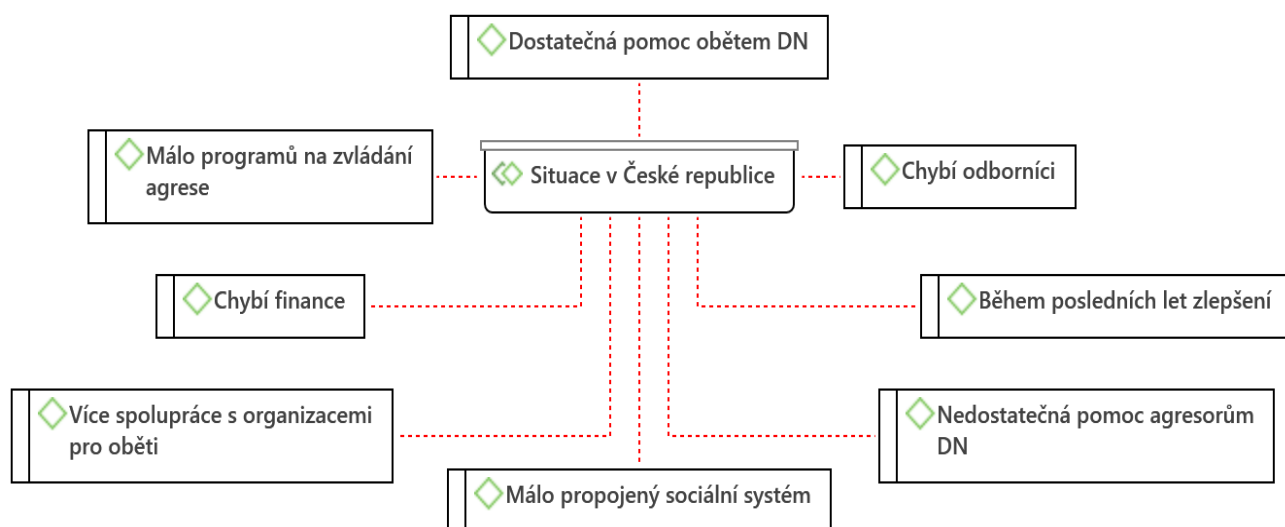
KP 1 „*Dostáváme velmi pozitivní zpětné vazby. Většinou se nám dostane zpětná vazba, že ty osoby dojdou ke změně a uvědomí si své chyby a přestanou aplikovat násilné chování ve vztazích. Myslíme si, že naše organizace dělá změnu a mění postoj těch násilných osob.*“

KP 3 autorce sdělil, že pracuje na výzkumu, který zatím vypovídá o tom, že díky práci s agresory DN dochází ke snížení fyzického násilí a ke zmírnění intenzity psychického násilí.

KP 3: „*My máme teďka otevřený výzkum, protože jsme měli velký evropský projekt a měli jsme tam i poměrně takový jako velký výzkum a určitě jako lze říci, že se signifikantně snižuje výskyt jako fyzického násilí a u toho psychického násilí se snižuje ta intenzita. No a ve spoustě těch oblastí dochází ke zlepšení. No a často se taky ty páry rozejdou. Třeba jako ten člověk přijde do té terapie, protože chce zachránit ten vztah a v průběhu té terapie se to rozpadne. Ale taky je důležitý, aby ty osoby po ukončení toho programu to své násilné chování nepřenesly do těch nových vztahů.*“

KP 4: „*V našem případě velmi těžko verifikovat úspěšnost, někdy je úspěch, že klient si nikoho nenajde a radši je sám, než by opět páchal násilí na druhovi. Někdy je úspěch, že se klient rozhodne pro programy na zvládnání agrese. Ale je to velmi individuální a pro nás těžko hodnotitelné.*“

10. Situace v České republice

Obrázek 10: Situace v České republice

Zdroj: Vlastní výzkum, 2023

Z výzkumu vyplývá, že pomoc obětem DN je v ČR velmi kvalitní, ovšem pomoc agresorům DN, která je dle výpovědí KP klíčová pro zmírnění DN ve společnosti je v ČR velmi nedostatečná a málo rozšířená.

Faktorů proč v ČR chybí programy a organizace na pomoc agresorům DN je hned několik, ať už se jedná o nedostatek odborníků nebo o nedostatek financí, dalším velkým faktorem, který brání rozšíření práce s agresory DN v ČR je nedostatečná propojenost sociálního systému.

KP 3: „*Ten systém musí začít fungovat jako dohromady, určitě nejde jenom o ty organizace, které pracují jako s tím původcem, ale taky organizace, který pracují s tím, na koho dopadá to násilí, jako sociálně právní ochrana dítěte, policie, soudy, sociální služby tady musí fungovat nějaký spolupráce, takže nejsou to jen peníze, kapacity programů, ale je potřeba, aby celý ten systém prostě nefungoval odděleně*“.

KP 1: „*V ČR není pomoc dostatečná a rozšířená, určitě by to chtělo do budoucna více organizací a projektů. Určitě je potřeba rozšířit práci s násilnými osobami. Je to i tím, že v ČR chybí odborníci.*“

KP 4: „*Popravdě se nabízí odpověď, že v ČR je pomoc agresorům DN rozšířená málo. Ta pomoc je spíše pro oběti. Je horší to, že oběti se mnohdy nenahlásí a jen procento agresorů si přiznají, že mají problém.*“

KP 2: „ Myslím si, že jsme udělali v České republice veliký kus cesty, a to, že umíme pomoc oběti domácího násilí a umíme ji dostat ze dna, je také úžasný, máme nastavený skvělý sociální systém, že opravdu já vždycky říkám, nikdo neumírá a vždycky v tuhle chvíli mu ten stát pomůže a pomůžou mu kdyžtak různé organizace. Ale jako stát neumíme pracovat s agresí, neumíme říct, pojďme s tím něco dělat. My akorát řekněme, ukažme si na tu osobu. Ta osoba je pak vyřazená ze společnosti, maximálně ji zavřeme a problém je vyřešený. Ta společnost je hrozně rozdělená a na tohle je oběť a tohle je násilník. S následníkem se nebudeme bavit a oběti budeme pomáhat, ale prostě my si musíme uvědomit, že musíme pomoci oběma stranám, aby se té oběti dobře žilo, protože když nebudeme pracovat s celkem tak je to úplně o ničem. Oběť bude celý život obětí, protože ten agresor bude celý život agresorem.“

5 Diskuse

Tématem bakalářské práce je sociální práce s agresorem domácího násilí. Cílem výzkumu bylo zjistit, jaké metody sociální práce se využívají při práci s agresory domácího násilí.

Pro získání veškerých informací do bakalářské práce byla využita metoda kvalitativního výzkumu. Komunikační partneři byli vybráni pomocí metody záměrného výběru pro získávání informací od komunikačních partnerů, byla využita metoda polostrukturovaného rozhovoru a metoda dotazování. Data získána od komunikačních partnerů byla analyzována pomocí metody otevřeného kódování, po vytvoření kódů, byl využit Atlas na vytvoření schémat.

Rozhovory s komunikačními partnery byly vedeny zejména na metody a techniky sociální práce, mimo jiné byly komunikačním partnerům pokládány otázky i na jejich motivaci pro práci s agresory domácího násilí a zda tuto práci vnímají jako efektivní.

Většina komunikačních partnerů se shodla, že práce s agresory DN je klíčová pro zmírnění výskytu DN ve společnosti.

Dle Stočeosvé a Čápa (2020) jsou lidské bytosti předurčené k prožívání emocí, ale hlavní problém přichází ve chvíli, kdy se jedinec svými pocity nechá ovládat, v takových chvílích má jedinec tendenci jednat impulzivně, a to může vést k násilnému chování v intimních vztazích.

Cílem jakékoli práce s agresory domácího násilí by mělo být poskytnutí nadhledu na jejich chování a pomoci klientovi porozumět jeho vlastním emocím a jak s těmito emocemi správně pracovat.

KP2 uvádí: *“Postupem času jsem zjistila, že je to celkový problém těch agresorů, že oni se nevnímají jako ten původce, málokterý se cítí jako viník a málokterý se s tebou chce pracovat“*.

Dále by práce s agresory domácího násilí měla zmírnit výskyt této problematiky.

Například KP2 uvádí: *„, Musíme pomoci oběma stranám, aby se té oběti dobře žilo, protože když nebudeme pracovat s celkem tak je to úplně o ničem. Oběť bude celý život obětí, protože ten agresor bude celý život agresorem“*.

Štěpánková a Ševčík (2011) zmiňují, že příčiny násilného chování jsou u každého agresora individuální, ovšem nikdy se nejedná pouze o jednu příčinu, ale o soubor několika příčin.

Z výzkumu vyplývá, že velmi často hraje klíčovou roli primární rodina.

KP1 se vyjádřil: „*Hraje zde roli i vliv primární rodiny, pokud někdo vyrůstal v tom, že násilí je řešením na problémy, tak pak tyto vzorce ty osoby aplikují i ve svých dospělých vztazích*“.

Podle Štěpánkové a Ševčíka (2011) je jednou z příčin násilného chování identifikace s agresorem, toto teoretické tvrzení si autorka během výzkum potvrdila.

KP2 zmínil: „*Taky se nám stal jeden příběh, že osoba, která vlastně byla původně obětí, tak ona ten vzorec toho agresivního chování prostě měla tak naučený, že i když se od toho agresora vymanila, tak vlastně tu agresi začala používat*“.

Z výzkumu tedy vyplývá, že sama oběť se časem může stát agresorem, a to hlavně z důvodu, který ve své publikaci popsala Štěpánková a Ševčík (2011).

Oběť se potřebuje ujistit, že už se nedostane do role oběti a tak v rámci obraného mechanismu přijme roli agresora.

KP3 zmínil následující časté příčiny vzniku násilného chování: „*Většinou to násilí vzniká, protože tomu jedinci slouží k nějakému cíli, že chce jako zastrašit třeba, a protože chce něco získat. Nebo u toho horkého násilí je i spouštěč to, že někdo dělá něco, co nechci, nebo naopak nedělá to, co chci. Často jsou v tom i jako postoje, že jo rozdílný názor na věci*“.

Během získávání informací se autorka také dozvěděla, že příčinou vzniku mohou být různá traumata, která ovlivní následnou reakci agresora.

KP3 řekl: „*Jsou tam často různé traumatické věci u spousty těch lidí, tam to násilí nějak figurovalo v minulosti. Jako ne u všech, ale jako u většiny rozhodně. Taky na to má rozhodně obrovský vliv emoční prožívání toho člověka, jak jako rozumí tomu, co se děje, protože často ty osoby, který k nám chodí, se v těch situacích cítí ohrožený a jsou to vlastně jako reakce, kterými se brání na základě toho, co prožili třeba v minulosti, jako*

zdravý člověk bez traumatu byste tak tu situaci vůbec nevyhodnotila a reagovala naprosto jinak.“

Dle Berga (2013) je nezbytné, aby práce s agresory domácího násilí byla co nejvíce pružná a různorodá, ideálním stavem by bylo, aby v praxi bylo využito co největší množství metod.

Ze získaných dat výzkumu vyplývá, že v rámci sociální práce se nejvíce využívá metoda práce s jedincem a se skupinou.

KP1: *„Nejčastěji využíváme práci s jedincem, tedy individuální sezení. Osvědčilo se nám to jako nejvíce spolehlivé a nejefektivnější“*.

KP3: *„Jak sem říkal, tak využíváme práci s jedincem a se skupinou. Do budoucna by bylo výborné, kdyby se do České republiky dostala komplexní terapie. To je třeba v Norsku, oni to hodně dělají, protože pracuju s rodinou“*.

Jak zmínil KP3, v České republice chybí, v rámci práce s agresory, sociální práce s rodinou, která by mohla do pohybu uvést změny v rámci problematiky domácího násilí.

Kotenová (2014) zastává názor, že pro úspěšnou práci s agresory domácího násilí je nezbytná mezioborová spolupráce a komplexní přístup.

Jedině KP4 pracuje v rámci práce s agresory domácího násilí i s rodinou.

KP4 zmínil: *„Já jako probační pracovník/ice využívám hlavně individuální sezení s klientem a práci s rodinou, jako s celkem“*.

Dle názoru komunikačních partnerů v České republice propojenost a spolupráce mezi jednotlivými obory buďto úplně chybí, nebo funguje velmi špatně.

KP3 sdělil: *„Ten systém musí začít fungovat jako dohromady, určitě nejde jenom o ty organizace, které pracují jako s tím původcem, ale taky organizace, který pracují s tím, na koho dopadá to násilí, jako sociálně právní ochrana dítěte, policie, soudy, sociální služby, tady musí fungovat nějaký spolupráce, takže nejsou to jen peníze, kapacity programů, ale je potřeba, aby celý ten systém prostě nefungoval odděleně“*.

Dále z výzkumu vyplynulo, že agresori domácího násilí z jednoho programu měli tendenci uskutečnit svépomocné skupiny, které by fungovali na podobném principu, jako Anonymní alkoholici.

KP3 se vyjádřil následovně: „*Někteří účastníci měli jako tendenci, že se budou setkávat sami, ale myslím si, že to nikde nevzniklo, nebo o tom nevíme*“.

Ostatní komunikační partneři potvrdili, že ani z jejich práce s agresory domácího násilí nevznikli svépomocné skupiny.

KP1: „*Měli jsme takovou vizi, že bychom mohli klientům pomoci se založením podpůrné skupiny, ale bohužel to vzhledem k jejich povaze nikdy nevyšlo*“.

Techniky sociální práce se velmi často opakovali a komunikační partneři se ve svých odpovědích velmi často shodovali.

KP1 uvedl: „*Používáme samozřejmě techniky rozhovoru, sbírání anamnézy, aktivního naslouchání, dále i sociálně – právní poradenství. Mají také možnost využít naše prostory k nějakému kontaktu, aby mohli být na neutrální půdě, takže vlastně se může sejít partner s partnerkou a dětmi. Můžeme tedy dělat i asistovaný kontakt. Ačkoliv ten je velmi málo využíván, jelikož k nám chodí klienti, kteří ty vztahy už mají opravdu velmi rozpadlé a bylo by to kontraproduktivní.*“

Dle Matouška et al., (2007) je důležité, aby sociální pracovník pomohl klientovi stabilizovat jeho sociální prostředí, předával klientovi potřebné informace a poskytoval mu potřebnou podporu.

KP3 uvedl: „*No, my jsme teďka registrovali sociální službou, takže vlastně využíváme sociální šetření, to je jakoby hned na začátku. Abychom vlastně měli nějakou tu sociální anamnézu a měli zmapované to sociální prostředí toho klienta*“.

Podle Matouška a Koldinské (2011) jsou nejčastěji využívanou sociální službou pro pachatele trestných činů probační a mediační programy.

KP4 využívá následující techniky: „*No a naše techniky vycházejí hlavně z profesionálního rozhovoru a aktivního naslouchání. Ohledně intervencí se snažíme zasíťovat klienta a jeho rodinu, takže hodně spolupracujeme s neziskový sektorem, OSPOD a PČR*“.

Dle Paprsteinové et al., (2019) považujeme za oběť osobu, která nemusí nutně vykazovat typické chování pro oběti trefných činů, oběti domácího násilí mohou vykazovat odlišné známky chování, nemusí nutně chtít agresora dopadnout, ale naopak s ním soucítí a snaží se ho chránit a jeho chování omlouvat.

KP4 řekl: *„Rizikové je, když klient vinu zcela popírá a manželka/družka – popírají, že by k něčemu došlo, tato fáze je vlastně nejhorší. Je ale velmi častá. V případech DN je většina klientů – dle svých vyjádření - nevinná a tu vinu si přiznat nechtějí, proto jsou ty programy určitě vhodné, aby jim to pomohlo získat ten nadhled“.*

Během práce s agresorem je nezbytné dbát i na oběti, a to hlavně z důvodu zajištění bezpečí.

KP3: *„Přímo ne, jako v rámci našeho programu, který máme, tak jsme jako v kontaktu s tou druhou stranou. Ne jenom s tím původcem, ale i s tím, na koho to násilí dopadá. Ale je to jednak kvůli zvýšení bezpečí a taky chceme ty osoby na které to dopadá síťovat někam dál do organizací, kde s nimi pracují.“*

Klepčová et al., (2020) uvádí, že existuje několik faktorů, které oběť ovlivňují, pokud domácí násilí probíhalo krátkou dobu, nebo v nižší míře, oběť má dobré šance na zvládnutí situace.

V rámci výzkumu se komunikační partneři shodli, že pokud by se mělo pracovat s obětí i agresorem z jednoho vztahu, muselo by k podchycení domácího násilí dojít v zárodku.

KP1 sdělil: *„ Toto by mělo smysl, kdyby pár nebyl v zcela rozbitém vztahu. Většinou už je na tohle pozdě. Musel by se to podchytit ještě ve stavu, kdy nejsou ty vztahy a vazby úplně nebořené.“*

Ochrana před domácím násilím je v České republice upravena zákonem č. 135/2006 Sb., na ochranu před domácím násilím (zákon č. 135/2006 Sb.).

Bohužel v České republice není legislativně ukotvená povinnost účastnit se na sebe-rozvojových programech po skončení výkonu trestu v rámci domácího násilí.

Komunikační partneři se shodli, že pokud by se agresor musel ze zákona povinně účastnit programu na zvládnutí agrese, mohlo by v problematice domácího násilí dojít k pozitivním změnám.

KP1 řekl: „ *My jsme zahájili a realizovali projekt s domácím násilím, a to speciálně právě s téma agresorů, kdy tady ten projekt měl v uvozovkách jakoby vyplnit díru na trhu, protože potom, co agresori jsou propuštěni, dejme tomu z výkonu trestu, tak s nimi nejsou nějakým způsobem dál zahájeny nějaké terapeutické věci, vlastně to málo kdo v České republice dělá a dle mého názoru by bylo vhodné povinnou účast v programech, jako je ten náš, legislativně ukotvit*“.

KP2: „ *Samozřejmě, by pomohlo, kdyby to bylo legislativně ukotvený, když bude ten agresor odsouzený a musel by nastoupit do toho projektu na zvládnání agrese*“.

Dle Buriánka et al., (2006) původci domácího násilí svou oběť zastrašují, vyhrožují ji, citově vydírají, ponižují, sociálně izolují a mnohdy i fyzicky napadají. Mnoho osob si může klást otázku, jak pracovníci dokáží pracovat s osobami, které někoho psychicky nebo fyzicky týrají?

Z odpovědí komunikační partnerů plyne, že pro práci s agresory je důležité nezískávat veškeré informace do hloubky, ale znát pouze základní a nezbytně nutné informace, aby nedošlo k ovlivnění postojů vůči klientovi.

KP1 sdělil následující : „ *Naše zásada je nejtít při získávání informací až tak do hloubky, my to nechceme hlavně z důvodu, abychom s tím nebyli ovlivněni. Potřebujeme si udržet antipresivní přístup, aby nedošlo k nálepkování a ke škatulkování jedince. A necháváme to pak i na tom, jak ten klient nám to pak i sám podá*“.

KP2 má následující postoj ke své práci s agresory domácího násilí: „ *Je to náročný v tom, že furt musí nějakým způsobem s touhle tou násilnou osobou komunikovat, ale mou motivací na začátku bylo i to pomoc rodině, jako celku, protože v rozpadlých vztazích jsou občas i děti nějakým způsobem, a z mého pohledu to prostě nejde řešit tím, že budeme pomáhat jen té oběti a zcela ignorovat ty agresory. Šlo mi o to udělat program, kde i těm agresorům ukážeme, že je chyba i na jejich straně a že ta změna musí přijít hlavně z jejich strany, on stále vlastně používá tu svoji sílu, ale hodně z nich v podstatě ani neví, že to dělá*“.

Během sbírání dat od komunikačních partnerů se autorka práce setkala s názorem, že pojem agresor je nálepkou.

Tato poznámka vzešla ze strany KP 3, který autorce na začátku rozhovoru sdělil následující: „*Jo, prosím Vás jenom pojem agresor se nepoužívá, to je nálepka, ano? Používá se osoba dopouštějící se násilí*“.

Během vytváření teoretické části bakalářské práce se autorka nesešla s tvrzením, že by pojem agresor byl striktní nálepka, ani se s tímto tvrzením nesešla ze strany jiných komunikační partnerů. Pojem agresor se v odborné literatuře běžně vyskytuje a pojem lze nalézt i na stránkách nestátních neziskových organizací, nebo v charakteristice programů na zvládání agrese. Z tohoto důvodu autorka pojem agresor i nadále v bakalářské práci používá a osobně ho nevnímá jako hanlivé, urážející nebo stigmatizující.

Jedna z nejdůležitějších otázek autorky byla, jaká východiska z práce s agresory domácího násilí plynou.

KP1 sdělil: „*Většinou se nám dostane zpětná vazba, že ty osoby dojdou ke změně a uvědomí si své chyby a přestanou aplikovat násilné chování ve vztazích. Myslíme si, že naše organizace dělá změnu a mění postoj těch násilných osob*“.

Zajímavá odpověď na autorky otázku přišla ze strany probačního a mediačního úředníka.

KP4: „*V našem případě velmi těžko verifikovat úspěšnost. Někdy je úspěch, že klient si nikoho nenajde a radši je sám, než by opět páchal násilí na druhovi. Někdy je úspěch, že se klient rozhodne pro programy na zvládání agrese. Ale je to velmi individuální a pro nás těžko hodnotitelné.*“

Žilková (2005) definuje roli sociálního pracovníka, jako odborníka, který má nabízet sociální pomoc osobám, které to vyžadují.

Dle mého názoru mezi tyto osoby patří i samotní agresori domácího násilí. Domnívám se, že těmi nejčastějšími metodami sociální práce je práce s jednotlivcem a se skupinou. S informacemi, které jsem během svého výzkumu sesbírala, bych do praxe doporučila zaměření na sociální práci s rodinou, která by mohla přinést velké změny do problematiky domácího násilí. Ovšem, jak vyplývá z dat výzkumu, tato metoda by byla funkční pouze na počátku DN, nebo v lehčích formách DN. V případě těžkých forem DN (např. intimní terorismus) by sociální práce s rodinou byla kontraproduktivní a je zde nezbytná práce psychologa nebo psychiatra. Proto, aby bylo možné využít sociální práci s rodinou, je nutné DN zachytit na jeho počátku, s tím by mohla pomoci primární prevence.

Dále bych tedy do praxe doporučila větší zaměření na programy primární prevence DN, které by byly zaměřeny na agresory domácího násilí.

KP1 sdělil: *„Určitě by to bylo vhodné- rozšířit preventivní programy zaměřené na agresory domácího násilí a v osvětě by to pomohlo. Ale je zde problém ve školství. Školy si mohou vybrat vzdělávací programy samy. Mají v tom poměrně volnou ruku, ale my se setkáváme s tím, že základní školy nevyužívají přímo vzdělávacích programů s organizací, neznou si ani externí preventisty. Oni většinou udělají základní besedy s městskou policií a takové ty nezbytně nutné besedy skrz ty základní okruhy, ale přímo neziskové organizace, které by mohly jezdit a přednášet na určitá témata, ty už si málokterá škola pozve. Takže tady by bylo potřeba změnit přístup základních škol k tomu, aby se tyto odborné preventivní programy více rozšířily.“*

6 Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo zjistit, jaké metody sociální práce se využívají při práci s agresorem domácího násilí.

Výzkumná otázka zněla: „*Jaké metody sociální práce se využívají při práci s agresorem domácího násilí?*“

Domnívám se, že stanovený cíl této práce byl naplněn a výzkumná otázka zodpovězena.

Na základě získaných dat a jejich následné analýzy vyplynulo, že nejčastěji využívané metody sociální práce jsou práce s jednotlivcem a práce se skupinou.

Dále z výzkumu vyplívá, že chybí práce s rodinou a komplexní přístup. Velmi zajímavé pro mě bylo, že zde velmi těžko funguje sociální práce s komunitou, a to konkrétně svépomocné skupiny. Během výzkumu jsem se dozvěděla, že někteří agresoři měli tendence se spojit a založit svépomocné skupiny, ale bohužel se podle komunikačních partnerů tyto svépomocné skupiny rozpadli anebo vůbec nedošlo k jejich vzniku.

Dále mě zaujal přístup Norského království, který je založen na principu komplexní terapie. Tedy pracují s rodinou jako s celkem, nahlíží na domácí násilí jako na celkový problém a pracují se všemi členy rodiny.

Dle mého názoru v České republice chybí komplexní přístup a práce se všemi aktéry DN, myslím si, že práci postavenou na těchto principech vidíme v praxi velmi zřídka. Proto, aby byla práce s agresory DN funkční je také potřeba více a lépe propojit sociální systém. Chybí multioborová spolupráce a propojenost systému. Jak jsem se dozvěděla od komunikačních partnerů, je klíčová spolupráce zejména mezi organizacemi, které pracují s oběťmi DN a mezi organizacemi, které pracují s agresory DN, dále mezi sebou musí spolupracovat OSPOD, policie a soudy. Také se komunikační partneři shodli, že je velmi nápomocná spolupráce s probační a mediační službou, která své klienty může odkazovat na organizace, nebo programy na zvládání agrese.

Velmi zajímavé bylo, že všichni komunikační partneři se shodli, že by bylo vhodné legislativně ukotvit povinnost agresorů domácího násilí na účasti v programech na zvládání násilného chování po ukončení výkonu trestu. Bylo by sice velmi náročné legislativně věc ukotvit, ale dle komunikačních partnerů by to mohlo být nápomocné.

Myslím si, že některé poznatky, které byly pomocí této bakalářské práce získané, mohou být přínosem pro poskytovatele sociálních služeb a mohou být využity při sociální práci s agresorem domácího násilí.

Dále tato práce může sloužit jako informační materiál pro veřejnost, aby si veřejnost mohla alespoň částečně představit, jaké možnosti pomoci pro tyto osoby existují a jaké benefity by práce s agresory domácího násilí přinesla pro společnost.

Díky této práci jsem se dozvěděla a získala velké množství nových informací a výsledky mého výzkumu mě utvrdily v mém názoru, že pokud chceme zmírnit výskyt domácího násilí ve společnosti, musíme pracovat i s osobami, které domácí násilí způsobují.

7 Seznam použité literatury

1. ARCHPUBLICHEALTH BIOMEDCENTRAL, © 2022. *Domestick violence during the COVID-19 CONFINEMENT: do victims feel more socially isolated?* [online]. [cit. 2022-04-12]. Dostupné z: <https://archpublichealth.biomedcentral.com/articles/10.1186/s13690-021-00765-3>
2. BERG, I. K. 2013. *Posílení rodiny. Základy krátké terapie zaměřené na řešení*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0500-5.
3. BURIÁNEK J., KOVAŘÍK J., ZIMMELOVÁ P., et al., 2006. *Domáci násilí - násilí na mužích a seniorech*. V Praze: Triton. ISBN 80-7254-914-6.
4. BUSKOTTE, A., VANÍČKOVÁ HORNÍKOVÁ, L., et al., 2008. *Z pekla ven: žena v domácím násilí*. V Brně: Computer Press. ISBN 978-80-251-1786-6.
5. CONWAY, H., L., 2007. *Domáci násilí: příručka pro současné i potenciální oběti se zákonem č. 135/2006 Sb. platným od 1. ledna 2007*. V Praze: Albatros. Albatros Plus. ISBN 978-80-00-01550-7.
6. DALIGAND, L., a BEDIN V., 2014. *Násilí v partnerských vztazích*. V Praze: Portál. ISBN 978-80-262-0718-4.
7. DIAKONIE, © 2022. *Pomoc má mnoho tváří*. [online]. [cit. 2022-04-12]. Dostupné z: <https://www.diakonie.cz/sluzby/vsechny-sluzby/stop-nasili-ve-vztazich/podcast-mezi-ctyrmi-stenami/>
8. DOCPLAYER, © 2022. *Práce s původci násilí v rodinách: Příklady zahraniční dobré praxe*. [online]. [cit. 2022-04-12]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/1366819-Prace-s-puvodci-nasili-v-rodinach-priklady-zahranicni-dobre-praxe-liga-otevrenych-muzu-o-s-2013.html>
9. DOMACINASILI, © 2022. *zákon před domácím násilím v ČR*. [online]. [cit. 2022-04-12]. Dostupné z: <https://www.domacinasili.cz/zakon-pred-domacim-nasilim-v-cr/>
10. FISCHÉ S., a ŠKODA J., 2014. *sociální patologie – závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení, 2., rozšířené a aktualizované vydání*. V Praze: Grada. ISBN 978-80-247-9416-7.
11. HENDL, J., 2005. *Kvalitní výzkum: Základní metody a aplikace*. V Praze: Portál. ISBN 80-7367-040-2.
12. KAHOUN V., et al., 2007. *Vybrané kapitoly k sociální práci, sociální práce II*. In: PROUZA D., PRAŽMOVÁ V., *Krizová intervence*. V Praze: TRITON, s. 210-214. ISBN 978-80-7387-064-5.

13. KLEPÁČKOVÁ, O., KREJČÍ Z., a ČERNÁ M., 2020. *Trauma-informovaný přístup v sociální práci*. V Praze: Grada Publishing. ISBN 978-80-271-1049-0.
14. KOTKOVÁ, M. 2014. *Základní informace o domácím násilí*. In: *Domácí násilí v kontextu rodiny a práce*. Brno: Spondea. ISBN 978-80-260-7191-4.
15. MAREKOVÁ, H., 2019. *Premeny rodiny v čase: kulturno-historické paralely*. V Brně: MSD. ISBN 978-80-7392-319-8.
16. MATOUŠEK O., et al., 2005. *Sociální práce v praxi*. In: ČÍRTKOVÁ L., VITOUŠOVÁ P., *Sociální práce s oběťmi násilí v rodině*. V Praze: Portál, s. 236-243. ISBN 80-7367-002-X.
17. MATOUŠEK O., et al., 2007. *Základy sociální práce*. In: NAVRÁTIL P., *Vybrané teorie sociální práce*. V Praze: Portál, s. 183-193. ISBN 978-80-7367-331-4.
18. MATOUŠEK O., et al., 2011. *Sociální služby*. IN: MATOUŠEK O., *Typologie sociálních služeb podle cílových skupin*. V Praze: Portál, s. 113-115. ISBN 978-80-262-0041-3.
19. MILLER, R., K., a KADLEC J., 2018. *Komunikace v konfliktu*. V Praze: Mladá fronta, 2018. ISBN 978-80-204-4815-6.
20. MIOVSKÝ, M. 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. V Praze: Grada Publishing. ISBN 80-247-1362-4.
21. PAPERSTEINOVÁ, L., NAVRÁTILOVÁ J., a BOTEK L., 2019. *Domácí násilí: příručka (nejen) pro pastorační pracovníky*. V Praze: Karmelitánské nakladatelství. Orientace (Karmelitánské nakladatelství). ISBN 978-80-7566-149-4.
22. PFAFF, D.W., VOLKOW, N.D., RUBENSTEIN J.L., 2013. *Neuroscience in the 21st Century*. In: PFAFF, D.W., VOLKOW, N.D., RUBENSTEIN, J. *Aggression*. New York: Springer Science+Business MEDIA. s. 73-74. ISBN 978-3-030-88832-9.
23. REICHEL, J., 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. V Praze: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-6935-6.
24. SPRINGER OPEN, © 2022 a. *Genetic determinants of aggression and impulsivity humans*. [online]. [cit. 2022-04-12]. Dostupné z: <https://link.springer.com/article/10.1007/s13353-011-0069-6>
25. SPRINGER OPEN, © 2022 b. *Challenges in Risk Assessment with Rural Domestic Violence Victims: Implications for Practice*. [online]. [cit. 2022-04-12]. Dostupné z: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10896-021-00248-7>
26. SPRINGER OPEN, © 2022 c. *The mediating role of emotion regulation strategies in the relationship between family of origin violence and intimate partner violence*.

- [online]. [cit. 2022-04-12]. Dostupné z: <https://prc.springeropen.com/articles/10.1186/s41155-021-00187-8>
27. SPRINGER PUBLISHING CONNECT, © 2022. A Review of Research on Women's Use of Violence With Male Intimate Partners. [online]. [cit. 2022-04-12]. Dostupné z: <https://connect.springerpub.com/content/sgrvv/23/3/301>
28. STOČESOVÁ, V., a ČÁP, D., 2020. *Psychoterapeutická práce s původci domácího násilí: zvládnání vzteku, agrese a násilných projevů*. V Praze: Portál. ISBN 978-80-262-1655-1.
29. ŠEVČÍK, D., a ŠPATENKOVÁ N., 2011. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. V Praze: Portál. ISBN 978-80-7367-690-2.
30. ŠTĚPÁNKOVÁ N., et al., 2017. *Krize a krizová intervence*. In: ŠEVČÍK D., ŠTĚPÁNKOVÁ N., *Domácí násilí*. Pardubice: Grada, s. 196-238. ISBN 978-80-247-5327-0.
31. THECONVERSATION, © 2022. *Men are more likely to commit violent crimes. Why is this so and how we change it?* [online]. [cit.2022-12-3]. Dostupné z: <https://theconversation.com/men-are-more-likely-to-commit-violent-crimes-why-is-this-so-and-how-do-we-change-it-157331>
32. TRÁVNÍČEK, Z. a J. ŘEZNÍČEK. 2014. *Práce s násilnou osobou: Program pro osoby nezvládající agresi ve vztazích*. In: *Domácí násilí v kontextu rodiny a práce*. Brno: Spondea. ISBN 978-80-260-7191-4.
33. VLÁDA, 2022 a. *Analýza postojů původců a původkyň domácího násilí a práce s nimi*. [online]. [cit. 2022-04-12]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/postoje_puvodcu_FINAL_rev.pdf
34. VLÁDA,2022 b. *Minimální standardy práce s původci a původkyněmi násilí v blízkých vztazích v České republice*. [online]. [cit. 2022-04-12]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/Projekt_OPZ/Vystupy_projektu/Minimalni-standardy-prace-s-puvodci-a-puvodkynemi-nasili-v-blizkych-vztazich-v-Ceske-republice.pdf
35. Zákon č. 108/2006 Sb., zákon o sociálních službách, 2006. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 37, s. 1257-1289. ISSN 1211-1244. Dostupné z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx?fbclid=IwAR3E2CbIyLkmluT30SIBaVlpb99_YbeY1YtGsUqnh9af5z6eVpfaUJMAr-s

36. Zákon č. 135/2006 Sb., zákon na ochranu před domácím násilím, 2006. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 46, s. 1628-1632. ISSN 1211-1244. Dostupné z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx?fbclid=IwAR3E2CbIyLkmluT30SIBaVlpb99_YbeY1YtGsUqnh9af5z6eVpfaUJMAr-s
37. Zákon č. 273/2008 Sb., zákon o Policii České republiky, 2008. *Sbírka zákonů České republiky*, částka 91, s. 4086-4116. ISSN 1211-1244. Dostupné z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx?fbclid=IwAR3E2CbIyLkmluT30SIBaVlpb99_YbeY1YtGsUqnh9af5z6eVpfaUJMAr-s
38. ZASTAVMENASILIE, © 2022. *Mýty a fakta* [online]. [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://www.gender.gov.sk/zastavmenasilie/o-nasili-2/myty-a-fakty/>
39. ŽILOVÁ A., 2005. *Úvod do teorie sociálnej práce (nauka o sociálnej práci)*. In: ŽILKOVÁ A., *Sociálna práca a sociálni pracovníci*. Badín: MENTOR, s. 79-86. ISBN 80-968932-1-1.

8 Seznam příloh

Příloha 1: Informovaný souhlas pro účastníky výzkumu

Příloha 2: Okruhy otázek polostrukturovaného rozhovoru

Příloha 3: Příklad přepisu rozhovoru

Příloha 4: Příklad vytvořených kódů

9 Seznam zkratk

MPSV/ÚV ČR	ministerstvo práce a sociálních věcí/ úřad vlády České republiky
OSPOD	sociálně právní ochrana dětí
Policie ČR	policie České republiky
CNS	centrální nervová soustava
KP 1	komunikační partner 1
KP 2	komunikační partner 2
KP 3	komunikační partner 3
KP 4	komunikační partner 4
DN	domácí násilí

Příloha 1: Informovaný souhlas pro účastníky rozhovoru

INFORMOVANÝ SOUHLAS PRO ÚČASTNÍKY VÝZKUMU

Byla jsem seznámena/a s podmínkami, cílem a obsahem bakalářské Jany Pánková s názvem „Sociální práce s agresorem domácího násilí“. Rozumím jim a souhlasím s nimi.

Souhlasím s účastí na tomto projektu. Dávám své svolení výzkumnici, aby materiál, který jsem jí poskytla, použila za účelem sepsání bakalářské práce.

Souhlasím se způsobem, jak bude zachována důvěrnost a jak bude má identita chráněna během výzkumu i po jeho skončení.

Souhlasím s nahráváním mého rozhovoru s výzkumnicí a s analýzou výsledného zvukového záznamu a jeho přepisu. Dávám souhlas k tomu, že výzkumnice může v odborné publikaci citovat informace, které jí poskytují.

Rozumím tomu, že pokud se v průběhu rozhovoru objeví pro mě obtížná témata, mohu odmítnout odpovědět na jakoukoliv otázku nebo kdykoliv ukončit rozhovor.

PODPIS:

DATUM:

Příloha 2: Okruhy otázek polostrukturovaného rozhovoru

Otázky do rozhovorů

- 1) Proč je dle vašeho názoru důležité pracovat s agresory domácího násilí?
- 2) Jak dlouho pracujete s agresory domácího násilí?
- 3) Jak se k vám do péče agresori nejčastěji dostanou (popud rodiny/partnerky, doporučení od odborníka, vlastní rozhodnutí atd.)
- 4) Jaké jsou fáze práce s agresory? (postup)
- 5) Co vnímáte, jako nejčastější komplikace při práci s agresory? Která fáze je nejvíce kritická?
- 6) Jaké techniky sociální práce nejčastěji využíváte při práci s agresory domácího násilí?
- 7) Jaké metody sociální práce využíváte při práci s agresory (jedince skupina, komunita)?
- 8) V čem si myslíte, že je hlavní spouštěč chování agresorů domácího násilí? Proč si myslíte, že dochází k tomuto chování?
- 9) Máte zkušenost i s oběťmi domácího násilí? Pokud ano, proč jste se rozhodl/a pracovat právě s agresory? (Pouze pro respondenty z neziskovek, kde pracují výhradně s agresory)
- 10) Je dle vašeho názoru funkční pracovat s agresorem i obětí z násilného vztahu zároveň, nebo je naopak dle vašeho názoru vhodnější pracovat s agresorem i obětí individuálně a proč?
- 11) Jaká je úspěšnost práce s agresory? Jaké jsou pro agresory východiska?
- 12) Myslíte si, že je v ČR dostatečná nabídka pomoci agresorům domácího násilí?

Příloha 3: příklad přepisu rozhovoru

KP 3

Proč je dle vašeho názoru důležité pracovat s agresory domácího násilí?

Jo, prosím Vás jenom pojem agresor se nepoužívá to je nálepka, ano? Používá se osoba dopouštějící se násilí.

Dobře, já tedy budu používat pojem původce domácího násilí, je to tak v pořádku?

Ano, původce už je dobrý slovo.

Můžeme se tedy vrátit k mé původní otázce? Proč je, dle vašeho názoru, důležité pracovat s původci domácího násilí?

Proč je to důležité? No, protože ten postoj, jako náš, je, že násilí je něco, co nechceme. To je něco, co je jako špatně a pokud chcete to násilí zastavit, tak nestačí pracovat jenom s tou stranou, na kterou to následně dopadá, ale musí také pracovat i tam, kde to násilí vzniká, takže u těch původců. To je zásadní pro zastavení násilí.

Jak dlouho Vy sám/a pracujete s původci toho násilí?

To vlastně dělám od roku 2014.

Vy osobně pracujete s oběťmi nebo jenom s původci?

Přímo ne, jako v rámci našeho programu, který máme, tak jsme jako v kontaktu s tou druhou stranou. Nejenom s tím původcem, ale i s tím, na koho to násilí dopadá. Ale je to jednak kvůli zvýšení bezpečí a taky chceme ty osoby, na které to dopadá, sít'ovat někam dál do organizací, kde s nimi pracují.

Jak se k původci nejčastěji dostanou? Dostanou na Vás doporučení od nějaké probační a mediační služby? Nebo si vás najdou sami?

Nejčastěji sami, my máme pořád velký převis, klienti mají hodně velký zájem o ten program.

Občas jsou posláni sociálně právní ochranou dítěte a někdy soudem. No a mediační služby, jako máme s ní spolupráci.

Bylo by dle vašeho názoru dobré, kdyby se do zákona v České republice dalo, že původci, potom co projdou probačního a mediační službou, nebo jim skončí výkon trestu, by následně museli do nějakého takového programu, jako je ten Váš?

Hleďte to jako těžký. Jo, myslím, že ten soud by tam měl hrát roli a ta legislativa by to v sobě nějak zakotvené mít měla. Ale musí se to nějak zvlášť hodnotit hlavně z podstaty tohoto trestného činu, protože ne na všechno násilí jako spadá nějaký trestný zákon. Pak by mohl nastat problém, kdy by zákon ty terapie nařizoval až u těch trestných činů, protože tam většinou jako u těch závažných trestných činů ty terapie nefungují.

A co se teda potom děje s těmi osobami, když ty terapie nefungují?

My máme program, který je vlastně založený na tom násilí, který je takzvaně horký, že je založený jakoby na vzteku. To znamená, že pracujeme s tím násilím, kde jako člověk záměrně používá to násilí kvůli něčemu prostě, potřebuje třeba něco získat, tak pro tyto osoby je náš program. Pokud už má někdo potřebu to násilí uskutečňovat z důvodu jiného, jako jsou třeba sadistické důvody, tak ten náš program pro něj není. Jsme zaměřený hlavně na násilí v blízkých vztazích, to znamená na lidi, který spolu žijou. Mají spolu nějaký vztah, takže to není třeba pro lidi, který páchají, já nevím, loupežné přepadení a tak.

Jaké jsou tedy fáze práce s původci domácího násilí?

No tak ten klient přijde, že jo. Ten se nějak jako přihlásí, pak jsou nějaký jako vstupní procedury, máme třeba tak minimálně tři hodiny na něj abychom zjistili, jako proč tam jde, co potřebuje. Mám nějaký jako kontraindikace pro vstup do toho programu, jako nebereme všechny lidi, který přijdou, když je do programu přijmeme, tak pak začíná individuální práce, většinou tak podle toho, jak ten klient se jako hodí, nebo nehodí na jednotlivé metody. Jako třeba indikaci pro vstup do skupiny je dost specifická, ale dle našeho názoru nejúčinnější formát té práce, ale ne každý klient se na ni hodí. Poté buď individuální nebo skupinové práci je takzvaná recovery fáze, že půl roku ten klient funguje sám, nebo pomocí nějakého terapeuta. Pak se znova setkává ta skupina, nebo začne individuální sezení, a vyhodnocuje se účinnost toho programu. A pokud ten klient potřebuje, tak může chodit potom do jaký následný skupiny pokračovací. Jo, a ještě se i setkáváme s tím partnerem/kou, jakože několikrát za ten program jsme s nim/ní v kontaktu.

Jak jste mluvil/a o té následné skupině, jedná se o svépomocnou skupinu nebo tam stále účinkuje odborník?

Není to jako úplně anonymní alkoholici, i když už i měli někteří účastníci jako tendenci, že se budou setkávat sami, ale myslím si, že to nikde nevzniklo, nebo o tom nevíme. Takže nás všechny skupiny vede odborník.

No a ten program je jako zdarma, to je vždycky jako financovaný z nějakých zdrojů a tu následnou skupinu si platí klient sám.

Myslíte si, že se ta pomoc násilným osobám v České republice lepší?

Určitě by to chtělo, aby ten systém byl více propojený, aby se ty organizace, co těm osobám pomáhají, dostaly do toho podvědomí a aby ty násilné osoby byly, co nejdříve zachycené v tom systému. Ale jinak si myslím, že to zlepšuje hodně. Myslím si, že se tady v tom udělal kus práce. Teďka poběží velká kampaň, máme dokonce nově nějaký peníze, které jsme získali z norských fondů, takže se na tomhle poli této problematiky teď děje hodně.

Myslíte si, že v České republice chybí i prevence? Chybí podvědomí společnosti o tom, že když mají problémy s agresí, že i pro ně je tady určitý druh pomoci?

Určitě tady chybí prevence a informovanost společnosti by měla být vyšší.

Je při práci s původci domácího násilí nějaká fáze, která je nejvíc kritická?

Když odpadají, tak odpadají na začátku. Ke konci už málo kdo odpadne. Většinou už jako nějak vydrží chodit do té skupiny, takže to potom dotáhnou do konce. Většinou se prostě ukáže hned na začátku, zda ten klient na sobě chce opravdu pracovat. A jestli to je pro něj nějaká priorita. No a když není tak prostě odpadne.

Jaké techniky sociální práce využíváte?

No, my jsme teďka registrovali sociální službou, takže vlastně využíváme sociální šetření, to je jakoby hned na začátku. Abychom vlastně měli nějakou tu sociální anamnézu a měli zmapované to sociální prostředí toho klienta. No, ono je to jako obtížný, to takhle definovat. Spíš si půjčujeme ty věci jako z terapie a psychologie. Ono vlastně sociální práce si ty svoje techniky a metody taky vypůjčila z psychologie, většina z toho, co sociální práce využívá, je přebrané z psychologie. Taky využíváme antiopresivní přístup, bez něj by to určitě nešlo, bez toho by nám to vůbec nefungovalo. Využíváme hodně ty principy, protože je to hodně o učení. Dále využíváme hodně sociální poradenství.

Jaké metody sociální práce využíváte?

Jak sem říkal/a, tak využíváme práci s jedincem a se skupinou. Do budoucna by bylo výborné, kdyby se do České republiky dostala komplexní terapie. To je třeba v Norsku, oni to hodně dělají, protože pracují s rodinou. Nahlíží na to, jako na celkový problém a pracují se všemi členy té rodiny. Takže do budoucna by se do toho mohla zapojit i sociální práce s rodinou.

V čem je, dle vašeho názoru, hlavní spouštěč násilného chování původců domácího násilí?

No, to je jako těžký. Spoustu toho nastartuje ten vztek, jo. Taky si nesou občas vzorec chování z primární rodiny. Většinou to násilí vzniká, protože tomu jedinci slouží k nějakému cíli, že chce jako zastrašit třeba, a protože chce něco získat. Nebo u toho horkého násilí je i spouštěč to, že někdo dělá něco, co nechci, nebo naopak nedělá to, co chci. Často jsou v tom i jako postoje, že je rozdílný názor na věci. No, a to z rodiny vzniká tak, že mají osvojení, jak se řeší konflikty, jak se zachází s lidmi, co je dobře, co je špatně. Jo, je to jako taky někde v nějakých jako postojích, nějakých základních, jako přesvědčeních naladění. Jsou tam často různé traumatické věci u spousty těch lidí, tam to násilí nějak figurovalo v minulosti. Jako ne u všech, ale jako u většiny rozhodně. Taky na to má rozhodně obrovský vliv emoční prožívání toho člověka, jak jako rozumí tomu, co se děje, protože často ty osoby, který k nám chodí se v těch situacích cítí ohrožený a jsou to vlastně jako reakce, kterými se brání na základě toho, co prožili třeba v minulosti, jako zdravý člověk bez traumatu byste tak tu situaci vůbec nevyhodnotila a reagovala naprosto jinak. Taky žárlení může být spouštěč, nebo stavy jako hlad, vyčerpání, stres a tak. Nebo třeba dítě se nechce obout. Já už musím být na zastávce jinak přijdu pozdě do práce. Tak vezmu to dítě a zatřesu s ním a nastrkám ho do bundy. No, rodinná historie do toho vstupuje, což je jako důležitý to zkoumat, protože tam jsou ty vzorce a tam jsou ty postoje. Tam jsou ty traumata tam jsou pocity, které se furt ozývají z minulosti.

Pracoval/a jste i s oběťmi domácího násilí?

Vůbec.

Takže od začátku pracujete s původci domácího násilí?

Ono mě to před tím tohle téma vůbec nezajímalo, vlastně jsem se k tomu dostal jako poměrně náhodou. Vlastně se přeneslo tohle to „know-how“ z Norska, že byl projekt, ve kterém se můžeme vyškolit. A mě to zaujalo a od té doby v tom pracuji.

Myslíte si, že by bylo do budoucna funkční pracovat s obětí i s původcem z jednoho vztahu najednou?

To je také těžké říct, někteří ty naši klienti začnou s partnerem/kou chodit na párové terapie. Taky to určitě jde. Záleží na tom, jak moc závažný ten problém je. Když budeme mluvit jenom o těch nejzávažnějších věcech, kde se jedná o znásilnění, o tom, že někdo skoro zabije, nebo ti oběti mají těžké ublížení na zdraví, tak tam to samozřejmě fungovat nikdy nebude. Funkční by to byl spíš, jako když to asi není tak závažný. Třeba ve fázi toho intimní terorismus, kde jsou ty role pevně fixované, by to bylo už kontraproduktivní. Když je to, ale taková ta lidsky řečeno italská domácnost, to násilí není úplně hrubý a dopouští se ho třeba i obě strany, že se tam rvou, strkají do sebe, občas padne nějaká rána, ale z obou stran, tak tam můžou jít do nějaký párový terapie a bude to mít smysl.

Jaká je teda vaše úspěšnost práce s původci domácího násilí? Jaké máte zpětné vazby? Jaké jsou východiska vaší práce?

My máme teďka otevřený výzkum, protože jsme měli velký evropský projekt, a měli jsme tam i poměrně takový jako velký výzkum a určitě jako lze říci, že se signifikantně snižuje výskyt jako fyzického násilí a u toho psychického násilí se snižuje ta intenzita. No a ve spoustě těch oblastí dochází ke zlepšení. No a často taky ty páry rozejdou. Třeba jako ten člověk přijde do té terapie, protože chce zachránit ten vztah a v průběhu té terapie se to rozpadne. Ale taky je důležitý, aby ty osoby po ukončení toho programu to své násilné chování nepřenesly do těch nových vztahů.

Jenom odhadem, kolik klientů teď máte ve své péči?

Ročně je to jako okolo osmdesáti, které projdou tím programem a okolo takových dvou set se jejich, jako přihlásí, buď třeba odpadnou anebo to jako není pro ně, že jo, taky se hlásí různý lidi, který to jenom jako zajímá vlastně.

A poslední otázka, myslíte si, že je v České republice dostatečná pomoc původcům domácího násilí?

No, já myslím, že by se měla navýšit ta kapacita. Dál by měl ten systém fungovat jako dohromady, určitě nejde jenom o ty organizace, které pracují jako s tím původcem,

ale taky organizace, který pracují s tím, na koho dopadá to násilí, jako sociálně právní ochrana dítěte, policie, soudy, sociální služby, tady musí fungovat nějaká spolupráce, takže nejsou to jen peníze, kapacity programů, ale je potřeba, aby celý ten systém prostě nefungoval odděleně.

Příloha 4: Příklad vytvořených kódů

KP 3

Pojem agresor = nálepka

Pojem agresor = nahrazuje pojem osoba dopouštějící se násilí nebo původce domácího násilí (dále jen DN)

Zastavení DN = práce s původci DN

Zásada pro změnu v problematice DN = práce i s původci

Praxe s původci DN = od roku 2014

Během programu = kontakt i s druhou stranou

Smysl kontaktu i s druhou stranou = sítování na další služby, zvýšení bezpečí

Vyhledání programu = původci sami

Zájem o program = převis, velký zájem

Vyhledání programu = doporučení OSPOD nebo soud

Vyhledávání nových klientů = spolupráce s probační a mediální službou

Povinná účast v programu po výkonu trestu = změna v legislativě, mělo by být povinné

Povinná účast v programu po výkonu trestu = náročné legislativně ukotvit

Povinná účast v programu u závažných trestných činů = mohl by být problém, terapie už tam nefungují

Program je pro osoby -> konající násilí za cílem něco získat

Program není pro osoby -> které konají násilí např. Ze sadistických důvodů

Program je pro osoby -> které žijí v blízkých vztazích

Program není pro osoby -> které páchají loupežné přepadení atd.

Vstup do programu = výběr klientů, dle indikací a kontraindikací

Fáze sociální a terapeutické práce s klienty = vstupní pohovor, sbírání sociální anamnézy, následné rozhodnutí, zda zvolit individuální nebo skupinovou práci, recovery fáze, půl roku klient funguje sám, znovu setkání skupiny nebo individuální sezení, vyhodnocení účinnosti programu

Svépomocné skupiny = motivace ke vzniku, ale žádné se neudrželi

Práce s původci v ČR = chybí propojení systému

Práce s původci v ČR = vylepšit, co nejdříve zachycení původců v sociálním systému

Práce s původci v ČR = všeobecně lepší

Práce s původci v ČR = do budoucna vypadá slibně, práce se rozšiřuje

Práce s původci v ČR = chybí prevence a informovanost společnosti

Nejvíce kritická fáze = začátek, ukáže se, zda klient, che opravdu změnu

Přístupy = antiopresivní, principy

Techniky sociální práce = sociální šetření, sbírání sociální anamnézy, mapování sociálního prostředí, sociální poradenství

Metody sociální práce = práce s jedincem a se skupinou

Metody sociální práce = do budoucna sociální práce s rodinou

Příčina násilného chování = vztek, vzorce z primární rodiny, prostředek k naplnění cíli, partner dělá to, co původce nechce, rozdílné názory s partnerem, normy z rodiny, traumatické spouštěče, násilí jako obranný mechanismus, žárlení, stres, vyčerpání, hlad

Práce i s oběťmi DN = žádná

Práce s obětí i původcem zároveň = funkční pouze u lehkého DN, v těžkých případech, jako je intimní terorismus nefunkční

Úspěšnost programu = snižování fyzického násilí, menší intenzita psychického násilí

Výstup pro původce po ukončení programu = přestanou přenášet násilné chování do dalších vztahů

Počet klientů ročně = 80 klientů

Počet přihlášených klientů ročně = 200 klientů

Práce s původci DN v ČR = navýšit kapacitu programů pro původce DN

Práce s původci DN v ČR = více propojit systém

Práce s původci DN v ČR = zlepšit spolupráci mezi: organizacemi pro oběti, agresory, OSPOD, policií ČR a soudy